

№ 36 (245) 3 верасьня 2001 г.

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пяцідзенкі

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

Атмасфера маральнага

ТЭрору

*Лукашэнка
ўзяў курс на
нелегітимнасць*

Парушэнні выбарчага заканадаўства і дыскрымінацыя апазицыйнага кандыдата набылі нечуваны размах. Лік разгромленых апазицыйных асяродкаў ідзе на дзесяткі, колькасць затрыманых агітатараў перавысіла 300. Кайфіскуў-валіся тыражы газетаў "Рабочы", "Прэзідент", "Наша Свабода", "Свабоднае Слова". Таму выбары наўрад ці будуть прызнаныя міжнароднай супольнасцю свободнымі, а абраны праздыдэнт — законным. І Лукашэнка ня можа ня ведаць пра гэта. Значыць, ідзе на нелегітимнасць съяздома.

Міліцыя сарвала 12 сустэрчай У.Ганчарыка з выбарцамі. Прыватную друкарню "Мэджык", што творчала "незалежныя" выданні ды плякаты ў.Ганчарыка, фактычна забралі пад кантроль дзяржавы. Пазаўчора быў затрыманы кіраўнік ініцыятывы "Незалежнае назіранне" Алесь Бяляцкі. Міністар Навумаў у гутарцы з З.Ганчаром прызнаў сапраўднасць рапарту генэрала Лапаціка, у якім гаворыцца пра тое, што зынкльяя палітыкі былі забітыя "эскадронам съмерці". Паводле ін-фармасыфікай ў.Ганчарыка, з мэтай фальсифікацыі вынікаў надрукаваная дадатковая колькасць бюлетніяў.

Кампанія замоўчваньня і фальсифікацыя праводзіцца пры пад-

трымцы Масквы. Павал Шарамет расказаў, што "ОРТ мае поўныя варыянты запісу тэлеінтэр'ю былога начальніка съледчага ізалятару Алега Алкаева, які валодаваў звесцакамі пра "эскадроны съмерці", аднак "у выніку асабістага ўмяшальства Лукашэнкі і ягона га кантактаваныя з кіраўніцтвам Расейскай Фэдэрациі пакуль мы ня можам паказаць стужку Алкаева". Шарамет дадаў, што, "наколькі ён ведае, такія ж праблемы ўзынікі на НТВ".

БТ і дзяржаўная прэса штодня бесцэрымонна скажаюць, на толькі слова кандыдатаў ад апазиціі, але нават твары. У тэлеперадачах злосна перакручваецца сэнс артыкулаў у незалежных газетах. У парушэнне нормаў закону колькасць публікацый і перадачаў пра А.Лукашэнку б'е рэкорды. Гэтак, у суботнім нумары "Рэспублікі" яму былі прысьвеченныя сем старонак з вясмі, і на шасці з іх былі здымкі А.Лукашэнкі.

Цэнтравыбаркам Ярмошынай маўчицы.

Хто прызнае такія выбары законным? Расея.

Ня так важна было, што стане прэзыдэнтам у выніку гэтай кампаніі. Галоўны нацыянальны інтарэс заключаўся ў tym, што краіна мусіла займець ЗАКОННАГА прэзыдэнта. Пры нелегітимным прэзыдэнту Беларусь робіцца безабароннай перад агрэсіўным расейскім капиталам. Шанцы Лукашэнкі стаць ЗАКОНЫМ прэзыдэнтам на пачатку кампаніі былі прынамсі на міншыя, чым у адзінага кандыдата. Але, відаць, боязь пройгрышу была настолькі моцнай, а грамадзянскае пачуцьце — слабым, што той збаяўся сумленных выбараў. Улады стварылі атмасферу маральнага тэрору ў грамадстве.

Сацыялагічныя аптытані паказваюць, што рэйтынг Лукашэнкі застыў на мяжы 50% і за тыдзень да выбараў так і ня змог яе перакроціць. Большасць выбараў піранешшаму хоча галасаваць або за альтэрнатыўных кандыдатаў, або супраць усіх. Калі на апошнім тыдні і ў дзень галасавання ўлады пойдзуть на новыя разгрэсіі і парушэнні заканадаўства аж да адкрытага фальшавання вынікаў, Беларусь пачне ХХІ стагодзьдзе так, як яна скончыла ХХ-е — без за-коннага прэзыдэнта.

Але на любога Фухіморы рана ці позна знаходзіцца свой Таледа. Наяўнасць Pacei пад бокам нічога ў гэтым законе гісторыі не зъмяняе.

Б.Т.

ПЭН-ЦЭНТАР

Съмелья паасобку, асыцярожныя разам

Беларускі ПЭН-цэнтар быў створаны ў 1989 г. У ягоным складзе 54 пісменнікі, сядром якіх — Васіль Быкаў, Рыгор Барадулін, Святлана Алексіевіч, Уладзімер Арлоў, Абаязак ПЭН-цэнтру — абарона праваў пісменнікай і журналістай. Ва ўмовах умацавання аўтартарызму, уздзеніння ўладамі цэнзуры і перакрываючыя кіслароду беларускай культуры роля Беларускага ПЭН-цэнтру можа аказацца абсалютна ўнікальнай. Тому перавыбары кіраўніцтва ПЭНу на наступным тыдні для съвету культуры ня менш важныя за выбары прэзыдэнта. За апошнія гады вывесьлі зь Беларусі — далей ад бяды — Быкаў, Розанава, Алексіевіч, Някляева. Но так усіх перавязауць?

Тэма нумару — старонка 8.

Карлаас Шэрмана
на пасадзе кіраўника ПЭН-Цэнтра

мае зъмяніць

Адам Мальдзіс.

Карлаас Шэрмана

на пасадзе кіраўника ПЭН-Цэнтра

мае зъмяніць

Адам Мальдзіс.

Карлаас Шэрмана

на пасадзе кіраўника ПЭН-Цэнтра

мае зъмяніць

Адам Мальдзіс.

Карлаас Шэрмана

на пасадзе кіраўника ПЭН-Цэнтра

мае зъмяніць

Адам Мальдзіс.

ПРАГРАМА ГАНЧАРЫКА

Асноўныя палажэнні
праграмы адзінага кандыдата
ад шырокай грамадзянскай
кааліцыі.
Старонка 2.

ПАДПІСНЫ ІНДЭКС 63125

Надманулі Галю

10 год незалежнасці

Два сусветы і Вялікі Брат

Пра 10-годзьдзе беларускае незалежнасці ў мітусні выбарчае кампаніі забыліся — не да таго. Хоць такі кавалак часу — 10 гадоў! Ёсьць пра што падумыць. Рэдакцыя замаўляла артыкулы пра вынікі 10 гадоў розным аўтарам. "На пішацца пакуль", — адмаўляліся ўсе.

Суседня краіна съвятавалі першы юбілей ганарліва і з размахам. У тых раёнах Беларусі, дзе прымаюцца праграмы Украінскага і Літоўскага тэлебачання, можна было паглядзець тэлемасты, дасце, дакумэнтальныя фільмы, прысьвеченныя 10-годзьдзю.

Мы друкуем артыкул Міколы Рабчука, прысьвечаны вынікам дзесяцігодзьдзя для Украіны, ня толькі з цікавасці да становішча ў суседзяў. Ва Украіне, як у лютэրку, Беларусь

можа бачыць сябе. Калі б у нас да ўлады прыйшло лібрэralынае крыло лукашэнкаўскую адміністрацыю, падаўленіе могло б стаць абсалютным. Но і нашае грамадзтва падзеленое на свае два сусветы, толькі Вялікі Брат нашмат макней трывале ў руках Беларусь, чым завялікую для ягоных абдымкаў Украіну.

Працяг на старонцы 4.

АНОНС

10 верасьня "Наша Ніва"
першая паведаміць
свайм чытачам вынікі
прэзыдэнцкіх выбараў.
У наступным нумары "НН"

Вы знайдзеце таксама
камэнтары, ацэнкі падзеяў,
прагнозы. Шукайце першы
нумар новай
пяцігодкі ў
шапіках

"Белсаюздруку"
і "Белпошты!"

Праграма Ганчарыка Дабро Вашаму дому!

Газеты "Звязда" і "Советская Белоруссия" здолелі адцэнзураўца нават тую мізэрную інфармацыю, якую кандыдат ад апазыцыі меў права надрукаваць у іх паводле закону. Яны патлумачылі гэта тым, што "у тэкст тэзысаў былі... ўключаны сцьвярджэнні, якія ўтрымліваюць агульную і суб'екткіўную крытыку іншых кандыдатаў у Прэзыдэнты". Гэта не перашкодзіла ім побач надрукаваць заяву С.Гайдукевіча, дзе ён, нікакім спралучыўся сібе ў выразах, аблівае брудам У.Ганчарыка. Дротавая сетка "беларуское Радыё" была адключаць на некаторых раёнах рэспублікі на час апошняга выступу ў.Ганчарыка. Таму мы палічылі патрэбным коротка выкладыць тут асноўныя палаажэнныя праграмы адзінага кандыдата ад широкай грамадзянскай кааліцыі.

У.Ганчарык лічыць, што першачарговая праблемай новага прэзыдэнта будзе эканоміка, а таксама пераадленне расколу нацыі, аўяднанне яе. У.Ганчарык не збіраецца ўсё ламаць, каб потым адбудаваць нована. Паступальны рух павінен ісці на аснове таго, што ўжо існуе.

ЭКАНОМІКА

Сярэдні заробак у Беларусі павінен быць на 100, а 300 доляраў. Цяпер ён нізкі, бо, выплочваючы 1 рубель за рабочу, прадпрыемствам аддае дзяржаце 4 рублі ў выглядзе падатка. Потым зদзіўляючыся, чаму "нікто не працуе". Для таго, каб людзі добра працаўалі, ім трэба плаціць. Гэта асноўны закон эканомікі. Зыніцы падаткі, зыніцы усе першакі на шляху да актыўнасці грамадзянай і прадпрыемствай, стварыць спрыяльнія ўмовы для прыцягвання інвестыцый – вось шлях да змены без узрушэння. Будучы скасаваны ўсе неабрүгаваныя аблежаванні – пачніць разъвіваци ўсе формы ўласнасці. Будзе стабілізація рубля. Усе гроши павінны быць у бюджэце – практычным, кантроліраваным на толькі прэзыдэнтам, але й парламентам.

ПОШУК ЗЫНКЛЫХ ЛЮДЗЕЙ

Кажуць, што ў нас моцная ўлада, а тут людзі зынікаюць, і ня можам

З усёй краіны Выракліся бацькі

26 жніўня два сябры БПСМ у Дзяржаве (Гарадзеншчына) у знак пратэсту супраць падтрымкі гэтай арганізацыі на прэзыдэнцкіх выбарах А.Лукашэнкі спалілі на прыступках райкаму БПСМ свае пасьведчанні і далучыліся да дзярлаўской суполкі Маладога Фронту.

Зыміцер Чаргнель, Дзярлава

Студэнтаў у пушчу

Адміністрацыя менскіх ВНУ шчыком выдале студэнтаў з гораду на час выbaraу. Так, Універсітэт культуры выпраўляе студэнтаў на практику з 6 да 12 верасня. На час выbaraу інтэрнат зачыняеца на рамонт – студэнты ня зь Менску будуть вымушаны зьехаць дахаты і прагаласаваць датэрмінова або адмовіцца ад узделу ў галасаванні. На 10 верасня заплянаваная абавязковая экспкурсія студэнтаў у Налібоцкую пушчу.

Б.Т.

FM-Гомель

Пазаўчора Гомельскіе гарадзікі радыё выйшла ў этэр у FM-дыяпазоне. Дагэтуль яно вяшчала толькі па правадной сетцы. Штодзённыя аб'ём вяшчання складзе 6 гадзін: уранку і ўвечары. Гэта другая FM-станцыя ў Гомелі. Радыё-экспрэс "Гомельская хвала" была адкрыта 13 жніўня абласным тэлерадыёб'яднаннем. Прыватных няма.

Паводле БелапАН

зныці. У такім выпадку альбо гэта ўлада слабая, альбо яна сама мае дачыненне да зынінення, і тады вінаваты трэба судзіць. Даўшэдзаныя гучных справаў і пакаранье вінаватаў – справа гонару будучага прэзыдэнта.

КАНСТЫТУЦЫЯ

Треба забясьпечыць незалежнасць судовай улады, дзяць свабоду вытворцам, разрабітаваць незаконна аўбінавачных, звольненых. Далей сапраўды можна будзе правесць зымены ў Канстытуцыю, аблежаваць уладу прэзыдэнта і ўзмацніць падўнамоцтвы парламэнту, адбудаваць мясцове саракаванне. Толькі пасля канстытуцыйнай рэформы можна пераабраць парламент.

СЫМБОЛІКА

Для пачатку трэба прызнаць беларускія сцяг і "Пагоню" за нацыянальную сымболіку, а потым працаўаць з грамадзкай думкай, каб прымірыць усе пункты гледжанья. Нельга дапусціць, каб зымена дзяржаўнага сымболікі зноў раскалала грамадзтва.

МОВЫ

Нікога не павінен прымушаць размаўляць ані па-расейску, ані па-беларуску, але родную мову трох чвэрцяў грамадзянай краіны трэба шанаваць. Таму на дзяржаўным узроўні павінны быць створаныя ўсе ўмовы для таго, каб грамадзянін мог размаўляць, атрымліваць адукацыю, слухаць навіны як на беларускай, так і на расейскай мове.

САЮЗ 3 РАСЕЙ

Добрая стасункі з Расеяй з'яўлююцца вельмі важнымі для нашай краіны. Гэтыя стасункі трэба раз'віваць, паліпшаць. У першую частку неабходны эканамічны саюз, бо за апошнія сям году ў эканоміцы мы значна асталі. Адносіны Расеі й Беларусі ў будучым мусіць быць сяброўскай, партнэрскай, у рамках Канстытуцыі Беларусі і на ўмовах абароны эканамічных і палітычных інтарэсаў Беларусі, бяз страты незалежнасці.

АДНОСІНЫ З ЭУРОПАЙ І АМЕРЫКАЙ

Мы павінны аднавіць давер і сябродзіўскія адносіны з Захадам, вывесці

І ацярпелая за Беларусь

25 жніўня ў Бабруйску затрымалі "зуброўца" Віталія Красненскага, Эдуарда Гранявецкага й Аляксандра Фядоцэвіча. Раніць 25 жніўня ў Віцебску быў затрыманы галубоны рэдактар газеты "Вітебскія дзеловыя новості" Ігар Несьцераў, які нес дакаты кампартарны дыск з новымі нумарамі газеты. Яго вінавацца у супраціўленні работнікам міцій і дыржуні хулиганстве. 27 жніўня тамсама быў затрыманы актыўіст ХКЛ-БНФ Уладзімер Плещанка. У Глыбокім 27 жніўня за распрастраненне напелак затрымалі двух "зуброў" – Зымітру і Курцівічу. У Чэрнікаве быў затрыманы два неўядомыя валанцёры выбарчага штаба адзінага кандыдата. Знойдзеная пры іх атэліцкай прадукцыі канфіскавана. У Магілёве "зуброўцы" спрабавалі прыйткі ў будынак аблвыканкаму, дзе адбывалася адмысловая нарада. У выніку ў розных пастарунках гораду апынулася 23 чалавекі, якіх, штурмада, амаль падпушкі. 28 жніўня ў Магілёве падчас акцыі "Ланцуг ненамагчыма забараніць, але можна прапанаваць чалавеку жыццё, заняткі й інтарэсы, вартая чалавека.

Праграма ў.Ганчарыка дапаўніцца падрыхтаванымі плянамі

практычных дзеяньняў будучага ўраду, які, у выпадку перамогі

У.Ганчарыка, мae ўзанчаліць Сямёна Домаша. Больш аб праграме можна прачытаць на Інтэрнэт-сайце www.goncharik.org

Учора на Каstryчніцкай плошчы Менску, пасярод традыцыйна-нечаканага "восеньскага кірмашу", адбылася сустрака Уладзімера Ганчарыка з выбаршчыкамі.

Людзей, сярод якіх была значная колькасць рабочай клясы, сабралася тысячы са牠ы. Над імі гойдаліся бел-чырвона-белыя сцягі, сінія сцягі прафсаюзаў, а зуброўскі харугвы міла суседзлі з чырвонімі савецкімі.

Як толькі Ганчарык пад ухвальныя вокільы натоўпу ўскочыў на імправізованую трывуну, распагодзілася. Забягачы наперад, скажам, што праз пяць тыдні гадзін, калі Ганчарык сышоў, сонца таксама схавалася за хмары.

Распачаў сустраку Аляксандар Дабравольскі. Ён распавёў пра адзінага кандыдата і патрэбу з'яўліцца на выбарчых участках 9 верасня. Потым выступіў сам Ганчарык, якога віталі бурнымі аўдзіямі. Сказаўшы колькі словаў па-беларуску, з'блісці на расейшчыну. Тэзысы вядомыя: вольная і квітнеючая Беларусь, шчасливая сяўблія будучыня. Будзе прафсаюзная войска, міліцыя ня будзе такой велізарнай, натуральна, ня будзе нікіх эскадронў съмерці. Працоўныя месцы на будзудзе скрачацца, калгасы – разгланяцца, будзе ў межах дазволенага прыватная ўласнасць на зямлю. Паабяцаў росквіт нацыянальнай культуры і вяртанне стражданых уладаў, калі не грашыма, дык тавары. Паабяцаў таксама падтрымліваць спорт, не будаўаць лядовых палацаў, заяўшы:

Беларусь з тупіку ізяляцці. Мы не павінны мець ворагаў ані ў Эўропе, ані ў Амэрыцы. Там нікто не чакае нас з зуброўкімі аблымкамі, але мы гэта гэта і не патрабуем. Мы папросту будзем супрацоўніцаў, гандляваць з усімі, хто гатовы да гэтага.

ЧАРНОБЫЛЬСКАЯ ПРАБЛЕМА

У.Ганчарык за тое, каб вярнуць чарнобыльскую ільготы.

МЭДЫЦЫНА

З-за рэшткавага фінансавання мэдyczыны сталася, фактычна, платнай. Дзяржава абавязаная вырашыць гэту проблему, зрабіўшы медыцынскія аблуслоўванні як даступным, так і сучасным. Важна прынесьць таксама дзяржаўную праграму па барацьбе з п'янствам. Але не ў такім выглядзе, як у гады перабудовы. П'янства немагчыма забараніць, але можна прапанаваць чалавеку жыццё, заняткі й інтарэсы.

Праграма ў.Ганчарыка дапаўніцца падрыхтаванымі плянамі

практычных дзеяньняў будучага ўраду, які, у выпадку перамогі

У.Ганчарыка, мae ўзанчаліць Сямёна Домаша. Больш аб праграме можна прачытаць на Інтэрнэт-сайце www.goncharik.org

На правах рэкламы

Аднадушнасць і згуртаванасць

Цесна згуртаванымі шэрагамі ідзе беларускі народ на сасустрach выбарам Прэзыдэнта Рэспублікі Беларусі Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнкі

дэнты, мы сумніваліся: а ці пачынае? Але мне згадвалася даўней працоўца дырэктара Магілёўскага гархарчгандлю (дзе ў той час зусім яшчэ юны Лукашэнка працаў сакратаром камсамольскай арганізацыі), які сцьвярджаў, што "гэты чалавек (г.н. Лукашэнка) далёка пойдзе..."

Народ бачыць, што караўнік дзяржавы асабіста сам клапоціца, каб заробак выплочваўся своечава, каб ён павялічыўся, нагледзячы на цяжкасці з інфляцыяй. Людзім імпануе, што Прэзыдэнт трывама курс на сябробуства з Расеяй. Яны вераць, што толькі ў адзінстве з братамі-славянамі мы можам вылезці з той ямы, у якую нас сцяпінулі Белавескія пагадненні.

Гэтыя слова прысутныя сустрэлі бурнімі працяглымі аплядысмэнтамі. Беларускі народ ведае Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнку як ініцыятара расейска-беларускай інтэграцыі, нястомнага прапагандыста ідэяў славянскага адзінства, кіраўніка сапегаўска-машэраўскага тыпу, нястомнага барацьбы за бяспеку на тэрыторыі Цэнтральнай Эўропы і рэспублік былога Савецкага Саюзу.

Для кожнага з нас плённая нястомнага праца Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнкі на пасадзе Прэзыдэнта – яркі ўзор самаадданага выканання аблівіі перад выбарчымі апоры на масы пры вырашэнні складаных эканамічных, сацыяльных і выхаваўчых задач на шляху да змены ўсеянасці паказчыкамі?

Кожны вечар мы глядзім на БТ "Панараму", – сказаў ён, – вітуальна, гэта какічы, сустракаемся з нашымі прэзыдэнтамі. І міжволні задумываемся: чаму ён трываете нахабы паклёт аблымкамі і нават просіць журнaliстаў дзяржавыданнія на ўцігваци ў перадвыбарную грызываю? З аднаго боку, свабода выказвання думак замацаваная ў Канстытуцыі, з іншага – чаму дзяржаўная прэса павінна займаць інэртную пазыцыю і даваць яўнью фору падманшчыкам?..

Калі мала каму вядомы дырэктар саўгасу высунуў сябе ў прэзы-

дэнту

загадкі

ТЭЛЕВІЗАР

Авечая скура спэцслужбай

На мінулым тыдні апазыційны СМІ распаўсюдзілі заяву съледчага КДБ Генадзія Вугляніцы ѹ актыўіста арганізацыі "Край" Андрэя Жарнасека, якія сцвярджаюць, што целы Ганчара і Красоўскага знаходзяцца ў джыпе, закапаным пад Бягомлем, непадалёк ад вайсковай часткі. Што гэта — спэцперацыя "Краю" ці правакацыя КДБ, скіраваная на яшчэ большую дэзарыентацыю грамадзтва? Беларус, якія за апошнія гады звязкала да разнастайных спалучэнняў неспалучальна, не зьдзіўісь сымбіёс спэцслужбіста і байца патрыятычнае арганізацыі. Вугляніца ідальна пасуе да ролі апазыційнага кадэбіста ўжо хоць бы таму, што ён зядзі Радзіма Гарэцкага. І акадэмік дае яму самую станоўчую характарыстыку: "Хлопец станоўбы — такі капітальны... Я яму веру". Невядома, ці паверніў бы Вугляніцу стрычены дзед ягонае жонкі — Максім Гарэцкі, якога такія станоўчыя капітальныя хлопцы вы-

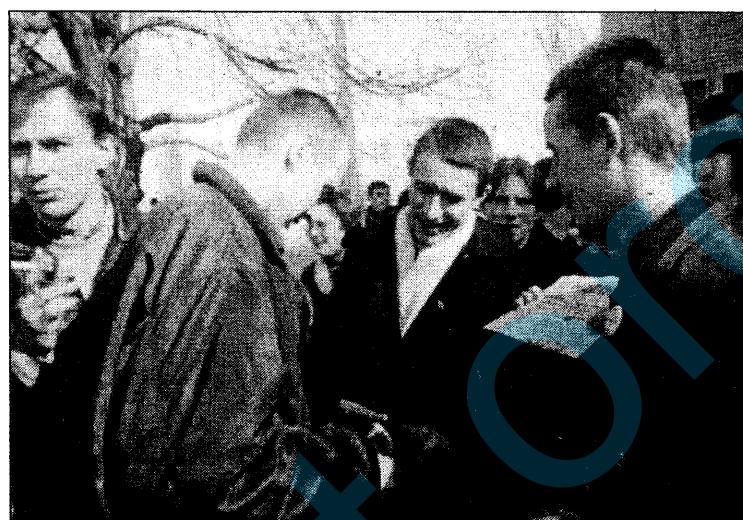
правілі на той сьвет.

Калі я можаш быць на баку моцнага, хочацца, каб моцны быў на твайм баку. Таму гэтак упарты ѹ апазыційным асяроддзідзі трывамоўца чуткі, нібыта беларускія спэцслужбы — супраць Лукашэнкі й інтэграцыі з Расеяй, нібыта "афіцэрскі кодэкс гонару" не даваляе ім ісці "супраць народа". Даваляў, аднак, у 30-я — з Гарэцкім, у 60-я — з Сідаровічам, у 90-я — з Адамовічам... Дыль КДБ, па сутнасці, звычайная дэяржавная ўстанова, а ці многа адкрытых апазыційнэр, скажам, у районе альбо ў калгаснай канторы?

І ўсё ж, памкненіні нацягваць авечую скуру на нашыя спэцслужбы працягваюцца. Дык чаму б ім не скарыстацца гэтым?

Радзім Гарэцкі, акадэмік, у інтэрв'ю для Радыё Свабода пра свайго зяя Г. Вугляніцу: "Вельмі, разумееце, хлопец станоўчы — такі капітальны, я б сказаў. У нейкую аферу ён не павінен быў улезеці. Я гэта і пад тэлебачаныні казаў, што я яму веру".

На здымку злева направа: Андрэй Жарнасек, лідэр краёўца Вадзім Кабанчук, лідэр Маладога Фронту Павал Севярынец, былы палітвязень Вадзім Лабковіч.

Арганізацыя "Край":

"Джып можа быць закапаны на большай глыбіні"

З карэспандэнтам "НН" звязаўся прадстаўнікі Спартова-патрыятычнай арганізацыі "Край", каб пракаментаваць апошнія "касэтныя скандалы" вакол зынкільных людзей "Креўцы" бяруць на сябе адказнасць за выкіды, зробленыя Вугляніцам і Жарнасекам і за прайдзівасць гэтых людзей. Тым самым, яны рызыкуюць аўтарытэтам сваёй арганізацыі.

"НН": Вы неаднойчы згадвалі пра наяўнасць у шэрагах "Краю" спрацоўнікаў сілавых структур, што спачуваюць апазыцый. А ці ян мог актыўіст "Край" Андрэй Жарнасек, які разам са съледчым КДБ Вугляніцам съведчыў пра лёс зынкільных палітыкаў, выявіўца адным з тих людзей?

"Край": Калі ўважліва глядзець туго відзакасцю, відаць: Жарнасек не называўся спрацоўніком КДБ. Сваю пасаду называў Генадзіем Вугляніцам, Андрэй — толькі сваё імя. Хадзілі чуткі, што ён раней служыў у спіцпардраздзяленні "Альфа", але гэта няпраўда. Папроста наша арганізацыя — зачыненага кшталту, таму людзі з багатай фантазіяй часам дадумва-

юць дэталі.

"НН": Ці можна верыць Вугляніцу?

"Край": Ен працаваў і з нашай арганізацыяй. Таксама даходзіла

да запалохваньня, да пагрозаў падкінуць нам наркотыкі... Ніхто з "краёўцаў" тады не зламаўся. На самым нізівім узроўні арганізацыі КДБ меў пару інфарматараў. Але

й тых мы неўзабаве выкрылі.

"НН": З Вашых тлумачэвіній вынікае, што Жарнасек "перавэрбаваў" Вугляніцу на Ваш бок?

"Край": Мы ўвесі час спрабавалі размаўляць з тымі, хто выклікаў нас для "прафіляктычных гутарак", з Генадзем Вугляніцам таксама. Спачатку не было бачна выніку тых размовы. Але ў 2000-м ужо быў справа па зынкільных людзей, якія мелі вельмі вялікі рэзанс. Афіцэры КДБ выдатна ўсё разумеюць. Ім на трэба тлумачыць, што адбываецца ў Беларусі. Мы знайшлі паразуменне з Вугляніцам, а шэраг наших канкрэтных спраўвай канчаткову пераканаў яго, што з намі можна спрацоўнічаць.

"НН": Дзе зараз знаходзяцца аўтары відзакасці?

"Край": За межамі Беларусі. І з ім ўсё добра. А то КДБ расплюсціджваў інфармацію, быццам Жарнасек Вугляніцу выкraў. Гэта лухта. Мяркую, ужо ў хуткім часе яны пацвердзяць праўдзівасць сваіх словаў, сказанных перад відацкамі.

"НН": Жарнасек і Вугляніца ка-
жуну, што міліцыянты з Партизанскага РУУС сталіцы сканфіскавалі нікайка абетаўлівянне, неабходнае Вам для працы.

"Край": Так, мы мелі вельмі добры мэталадэктар, які "адчувае" мэталёвыя прадметы на глыбіні да 6 мэтраў, а таксама прыборы начнога бачаньня, радыёстанцы, камуфляжы. Усё гэта было патрабавана для працы на паласе перашкоды, дзе закапаная тая машина. Палаца перашкоды месціцца амаль як самай вайсковай часткі, і мы выдатна разумелі, як рызыкуюм, працягуючы та. У яме мы, з дапамогай прыбору, выразна разгляделі контур аўтамабіля. А таксама — абрыў, які съведчыў, што ў яме зараждаў БТР, якім звычка плюшчылі джып. Потым мы у двух розных месцах ямы пракапалі шурфы, і прыблізна на аднолькавай глыбіні сапернае рыдлёнка грукала па мэтале.

"НН": Чаму тады журналісты, што ездзілі туды з выязной групай съледчества, нічога не пібачылі?

Або—або

СЯРГЕЙ АНІСЬКА, падпалкоўнік КДБ у адстайцаў, цяпер працуе ў газэце "Беларускі час", разваражае пра "кодэкс гонару" спрацоўніка спэцслужбай:

Кодэкс гонару быў толькі асабісты. Ён у душы чалавека, або яго ўговуле ніяма. На маю думку, кодэкс гонару спрацоўніка спэцслужбай у тым, каб працаўцаў у рамках закону, Канстытуцыі, права ўвогуле. У Беларусі так не атрымліваецца. У нас многія спрацоўнікі працаюць па прынцыпе "у каго паўнайшы...". Хоць іх ёсць магчымасць не выконваць спрацвазаконных загадаў — міліцыянты й гэбоўцы падначальваюцца вайсковаму Статуту, дзе пазначана праца адмаліўца ад выканання загаду, калі ён супярэчыць закону. На практицы я ні ведаю ў Беларусі ніводнага такога прэзідэнту. Калі людзям не падабаецца загад, яны ціха яго сабатуюць або кладуць на стол рапарт на звольненіе "па стане здароўя", "па сямейных абставінах". Або выконваюць загад.

Б Т вельмі апэратыўна паказала гэтае "расчараўванне прэсы".

"Край": Па-першое, на тое яно і БТ — што яшчэ можа паказаць тэлебачаныя рэжыму? Па-другое, гэта банды ўжо замяла съляды. Яны выкасалі з ямы аўтамабіль і перахавалі. А то джып і дагэтуль знаходзяцца ў яме, але ляжыць на большай глыбіні, чым тая, на якую пракапалі й паказалі журнналістам. Улічыў таксама, што прыбор, якім карысталіся сапёры й съледчая брыгада, што выяўлялі пад Бягомлем, "б'е" толькі на глыбіні да 1,5 мэтраў. Дэяржава мае ўлада сёняня не зацікаўленая ў ягоным прымяняненні: ідзеца пра простыя доказы злачыннай дзеянасці гэтыя улады.

Гутарыла Тацяна Сынітко

Наступныя выбарчы стрэчы адбудуцца:

4 верасьня а 9.30 у Менску на Каstryчніцкай плошчы з партрэтамі зынкільных (Лукашэнка спрачачае ў Палацы Рэспублікі з "правільнімі" выбарцамі).

5-га а 17-й ва ўсёй краіне пройдзецца супстрэчы з Ганчарыкамі ці ягонымі даверанымі асобамі. У Баранавічах будзе Казлоўскі, у Барысаве — Палевікова, у Барасці — Мірныч, у Віцебску — Гіруць, у Гомелі — Скрыган, у Горках — Лябедзька, у Жлобіне — сам Ганчарык з Калякіні, у Жодзіне — Ярашук, у Лідзе — Бухвостаў, у Магілёве — Хадыка, у Маладечне — Сабалеўскі, у Наваполацку — Бураўкін, у Пінску — Кудзінаў, у Слуцку — Чыгір, у Салігорску — Бойка. Таксама супстрэчы пройдзецца у Слоніме, Ваўкавыску, Смургонях, Кобрыні, Ворышы, Мазыры, Светлагорску, Рэчыцы. Акрамя давераных асобаў будзецца прадстаўнікі партыяў і грамадzkіх арганізацыяў. Плянуецца ўсе супстрэчы правесці адначасова, а 17-ы, на цэнтральных плошчах.

8 верасьня ў Менску з 22.00 да 22.00 на пляцы Бангалор супстрэча з адзінным кандыдатам і лідэрам кааліцыі.

9 верасьня ў 20.05 на Каstryчніцкай плошчы супстрэча з адзінным кандыдатам і лідэрам кааліцыі.

Марыя Паўлаўна, 44 гады, настадынца:

— Так, я хацела б, каб май зяцем быў кадэбіст. Яны добра адкуваюць, падцягнутыя, сумленныя, пры кватэрах й грашох. Гэта стабільная прафесія. Я б і сама пайшла за якога палкоўніка.

Алег, 36 год, юрист:

— Пару год таму аддаў бы дачку за гэбоўца, а цяпер не. Там я ні можа быць чыстых людзей. Вельмі брудныя справы творацца. Палітыкі зынкаюць, вышук палітычны.

вядзенца. Яны вымушаныя выконваць любяя загады. Мой зядзі павінен быць на нормальным чалавекам.

Гары Паганяйла, праваабаронца:

— Я сваёй дачэй даў зразумець, што яна самастойная ў сваім выбары. Закахалася ў чэкіста — ідзі за чэкіста. У самых кепскіх структурах ёсць людзі прыстойныя! Сам факт прыналежнасці да пэўнай структуры яшчэ ні пра што на кажа.

Працяг на старонцы 9.

на кірмашы

Ляўонаў. Казлоўскі сказаў, што яго зьдзіўіла зьяўленне ў тэлевізары Лукашэнкі ў генэральскай форме. Вячорак распавеў пра пазаўчораши футбол і зьбіць юнакоў з бел-чырвона-белымі сцягамі. "Гэта не беларусы праpusылі два мячы, а Лукашэнкі, — а трэці гол мы з Уладзімерам Іванавічам заб'ем 9 верасьня, і адыграць той мяч Рыгоравіч ужо на здоле". Падхвадку выступуў Нікляеў: прызнаўся, што гэта ён, задоўта да зьяўлення Лукашэнкі, напісаў вершы: "Стаю на асфальце ў лыжы абыту: Ці я вальтануты". Сяргей Калякін заклікаў усіх беларусаў зядынца — нацыяналістаў з камуністамі, пэнсіянэрамі — у імя самахавання нацыі. "Праз пяць год мы будзем у два разы бяднейшыя, калі ціперація ўлада захаваеца", — зазначыў.

З асаблівай увагай выслушалі прысутных паведамленне розных выступоўцаў пра то, што МАЗ патроху пачалі працаўца Рәсей. Ганчарык падкрэсліў, што за Лукашэнкам падобны лёс чакае ўсю беларускую прымэровасць, бо сам Лукашэнка на дасць рады гаспадарцы. Бракавала гарачага Севярынца, але ягоны сцяг падхапіў Дабравольскі, што зыгна заводзіў публіку. Над плошчай неслася: "Ганч-

ардвар Людовіч

Два сусьветы і Вялікі Брат

Мікола Рабчук

У 1990 г., калі ўпершыню патрапіў на Захад, доўга ня мог распачутица маім гаспадарам, адкуль прыехаў. Я лічыў сябе ўкраінцам, нават меў адпаведны запіс у пашпарце. Фармальна існавала УССР з уласным урадам, парламентам і нават месцам у ААН. Тому ўпэўнена сказаў: "I'm from Ukraine".

Суразмоўцам гэта нічога не казала:

"Sorry?" — пыталіся самыя выхаванцы.

"What? Bahrain?" — перапытвалі іншыя.

"Не, Ukraine", — адказаў ім цярпліва.

"What's that?"

"Гэта адна з рэспублік Савецкай федэрациі".

"Oh, Russia!" — радасна ўскрывалі амэрыканцы.

"Не, — я спрабаваў цярпліва тлумачыць, — Расея таксама частка Савецкага Саюзу".

Амэрыканцы слупяне, дыйгодзе: як Расея можа быць часткай Расеі? Урэшце спаткаў кагосьці, каго не дзівіла маё тлумачэнне. Наадварот, ён адразагаваў вельмі дасведчана.

"Which Ukraine? Russian one or Polish one?"

"Soviet one, на разе", — адказаў я.

ЗАХАД І ЎСХОД

Кожны, хто быў у Захадній і Ўсходній Украінах — скажам, у Львове і ў Данецку — пацвердзіць, што гэта сапраўды два розныя сусьветы, цывілізацыі: ад архітэктуры да насленікаў. "Усходнікі" і "заходнікі" гаворяць на розных мовах (расейскай і ўкраінскай), галасуюць за розныя партыі, ходзяць у розныя цэрквы (ци, хутчэй, на ўсходзе ях ходзяць увогуле), бяруць прыклад з розных культурыў, па-рознаму глядзяць на мінуўшчыну і будучыню краіны.

Конфрантация між дзівюма ўкраінамі гвалтоўная: цяжка падаць савецкую й альтэрнатывную канцепцыі нацыянальнага мінулага ідэю ўсходніх інтэграцыі з інтэргральнай паводле расейска-беларускага ўзору. Цяжка адначасова спрыяць адраджэнню ўкраінскай мовы й культуры й заплющваць вочы на ўцік іх з боку расейскай мовы й культуры. Гэта, аднак, канфрантация ідэалічна: "дзіве Украіны" зьяўляюцца хутчэй абстрактнымі ідэмі, чым супрэчнымі між сабой геапалітычнымі рэальнасцямі. Можна скажаць, што ў Львове адна Украіна, а ў Данецку іншая. Цалкам немагчыма, аднак, вызначыць, дзе "адна" Украіна сканчаецца, а "другая" пачынаецца.

Украіна "расейская" дамінуе на ўсходзе ў сваіх найбольш пачварных, саветызаваных формах. Менавіта ў Данбасе найбольшы ўзроўень злачыннасці (асабліва забойстваў і рабунікай), гэта там найвышэйшы ўзровень наркаманіі, аль-

кагалізму, самагубстваў, абортаў, вэнэрычных хваробаў. Чым далей на заход, тым саветызацыя менш відавочная. Шторазу меней брыдкіх сталінскіх гмахаў, помнікаў Леніну і вуліцаў, названых ягоным імем, атрутных прымысловых прадпрыемстваў і, *last but not least*, расейскай мовы.

Але нават у Львове Украіна "расейская" не зьнікае зусім: расейская прэса і кніжкі прадаюцца і тут па дэмпінгавых коштах, звычайна расейскай "папса" верашчыць з кожнай другой кавярні, бізнес-кліті, як і спакрэўнены з ёю крыміналны сьвет, гаворыць выключна па-расейску, то бок на мове савецкай партыі, камсомольскай і кадобіцкай намэнклатуры, зь якой большасць т.зв. "новых украінцаў" паходзіць.

Знайсці ў Данецку съяды "украінскай" Украіны нáшмат цяжэй: яе прадстаўнікі жывуць у правінцыі, а ў гарадах не займаюць высокіх пасадаў, бо ўмовай кар'еры раней была русіфікація насыць. Украінцы пазастаўляюцца ў каласных "гетах", пастаўляючы ў вялікія гарады гастарбайтараў. "Але ж многае зьмінілася на лепшае, — цвердзіць Уладзімер Бандэрэнка, адзін з актыўістў украінскага руху ў Данецку. — Мы здолел адчыніць колькі украінскіх школаў (дзесяць год таму ў паўтэрмінным Данецку не было анводнай), бацькі ахвотна аддаюць туды дзяцей, клясы перапоўнены. Дамагаемся мы й сваёй газеты, кінегарні."

Улада не дапамагае? "Не, але, прынамсі, і не перашкаджае."

Для Украінцы ёт гэта адно з найбольшых дасягненняў апошняга дзесяцігодзідзя: упершыню яны маюць дзяржаву, якая не перашкаджае аддаваць дзяцей ва Украінскай школы, не перасъедае за Украінскую мову.

Мэтафара "дзівюх Украінаў" съведчыць пра два ідэалічныя й географічныя вектары, сымбалімі якіх могуць быць Львоў і Данецк. Адзін вектар — гэта Украіна ўкраінская й ўсходнія, што імкненца ў NATO і ЭЭ; другі — гэта Украіна савецкая й ўсходнія, што імкненца да ўсходнеславянскага саюзу, съедам за бацькам-Лукашэнкам. Мэтафара добра

тлумачыць сутнасць выбару, які дзесяць год робіць — і яя можа зрабіць — Украіна, што дагэтуль таўчыцца на цывілізацыйным, культурным, геапалітычным раздорожжы.

ПРАПРЕЗЫДЕНЦКІ ГІПНОЗ

Дзякуючы перабудове, уладу на Украіне атрымала прагматычная частка намэнклатуры, якая, каб пераканаць сваіх кансерватыўных працоўнікаў з партыі ды ўзаконіць сваё вызваленне з-пад кантролю Масквы, утварыла тактычны саюз з нацыянальна-дэмакратычнай апазыцыяй. Дэмакратам аддалі на водкуп гімн, съяз і ідэалёгія маладой дзяржавы, а таксама культуру й адукцыю. Намэнклатура ж занялася прыватызацыяй, транзітам нафты і газу з Расея, бандкіскім спекуляцыямі ды інш. Дзякуючы гэтаму, яна пераадзвілася з клясы палітычнай у палітычна-бізнесовую, ажно яе дзенідзе началі называць не "намэнклатурай", а "алігархіяй".

Справакі, ці магла дэмакратычна апазыцыя гэтаму перашкодзіць, не съіхаюць і сёняння. З аднога боку, Рух не мэй дастатковай грамадзкай падтрымкі, каб сваімі сіламі праводзіць радыкальныя палітычныя і гаспадарчыя рэформы. Рух мог разлічваць на падтрымку 30% жыхароў, якія ў снежніку 1991 г. галасавалі за некамуністычных і ненамэнклаторных кандыдатаў у прэзыдэнты. Больш за 60% падтрымала, аднак, Краўчuka. Гэта пазначала, што для Украінцы "расейскамоўных" і "дзівюхмоўных" Вячаслаў Чарнавіл і Рух здаваліся апазыцыяй настолькі "нацыяналістичнай", колькі "нацыяналістичнай".

Тактычны саюз намэнклатуры й нацыянальна-дэмакратычнай апазыцыі быў немагчымы. Не паўстаўла ані клясычна кааліцыя, ані тыповая шматпартыйная систэма. 10 год намэнклаторных кланы кіравалі краінай з-за плячэй быльых апазыцыяў і нібыта ад іх імя — ад імя незалежнасці, дэмакратіі й капіталізму, — гэтыя ідэі кампрамістуючы. Мой малодшы брат, прыхільнік крайніх праўвід, любіць паўтараць: "Праблема дэмакратыі на ў тым, што пра-

даліся, а ў тым, што прадаліся гэта тані".

"Партыя ўлады" хутка знайшла "слабое месца" харчаруснікі: паничны страх перад Расеяй. "Масква" — гэта магічны лёзунг, які дзейнічаў на Украінскіх дэмакрататаў, як паралізуць газ. "Не перакулем нашага супольнага чаўна!" — казалі пра прэзыдэнцкія гіпнозы на ўсіх тэлеканалах. І дэмакраты падтаквали: "Лепей ужо такая ўлада, чым ніякай. Лепей ужо гэткі прэзыдэнт, чым маскоўскі". Зрэшты, невядома да канца, колькі ў той пазыцыі страху, а колькі сама падтрымання за каліябарацию з рэжымам.

КАНСАЛІДАЦЫЯ АЎТАРЫТАРЫЗМУ

АЎтарытарная систэма, якая развалилася разам з СССР, у другой палове 90-х адрадзілася на ўсіх постсавецкіх прасторы. Мясцовыя саветы, як і саветы вышэйшага ўзроўню, былі толькі шырмай. Рэальную ўладу, як колішнія партыйныя камітэты, маюць прэзыдэнцкія адміністрацыі разам з падпрадкаўнамі ім дзяржавнымі адміністрацыямі. Ані Украіна, ані Расея, якія кажучы ўжо пра сядрненіцкіх дзяржав, не зъяўляюцца прававымі дзяржавамі. Тэлефанаванне з прэзыдэнцкай адміністрацыі, як калісці з ЦК, важыць больш, чым рашэнні суду. У гэтym корані ўсіх гаспадарчых і палітычных проблема дзяржаваў СНД.

Робэрт Да Лоса, амэрыканскі палітолят з Украінскага інстытуту ў Гарвардзе, трапіў акрэсліў гэту систэму, як "дзяржаву, пабудаваную на шантаже". Абываталь, каб выжыць, мусіць парушаць закон. *Blackmail State* не звязрае ўвагі на дробныя (а часам і цяжкія) парушэнні так доўга, колькі абываталь заставацца ляльным да рэжimu. Затое бунт караеца — згодна з законам і ўсімі фармальнасцямі.

Прыкладам можа быць лёс былога прэм'ера Украіны Паўла Лазарэнкі. Ён нажыў мільёнае бацацьце і заслужыў прызнанне прэзыдэнта, хоць парламенцкая камісія па барацьбе з арганіза-

ней злачыннасцю папярэджвала Кучму аб падаразонных кантактах Лазарэнкі. Але варта было ў 1997 г. прэм'еру-бізнесмену неасцярожна расказаць пра сваё жаданне за два гады вылучыць сваю кандыдатуру на прэзыдэнтскіх выбарах. Тады гэта сказае суду ў амэрыканскай вязніцы, па абвінавачанні, між іншым, у адмыванні брудных грош.

Гісторыя Лазарэнкі, а таксама бязлітасна злынчэнне ягонай газеты-тэлевізійнай імпіріі, сталася пралогам да адначасова жорсткай і цынічнай прэзыдэнцкай кампаніі 1999 г. Аднак міжнародныя арганізацыі маўчалі. Гэта заахвочыла ўлады да арганізаціі карыкатурнага рэфэрэндуму, датычнага зъменаў у Констытуцыі, якія ўзмечнілі прэзыдэнцкі аўтарытарат. Гэты фарс спыніла, аднак, Рада Эўропы, а ўкраінскі парламент не замацаваў пратанаваных прэзыдэнтам зъменаў.

Татальнай кампрамісціяй было апублікаванне запісу размовы прэзыдэнта з ягоным найбліжэйшым атачэннем. Нягледзячы на тое, што змест тых запісаў шакаваў большасць спэцыялістаў, а таксама сапраўдных грамадзян, ані камуністычна лявіца, ані нацыянальна-дэмакратычна правіца не дамагаліся адстадукі Кучмы. Непапулярная ўлада перажыла той скандал без вялікіх страт, як і два гады таму непапулярны прэзыдэнт здолеў выйграць (выйграў) выбары, умела точычы апанэнта. "Партыя ўлады" ўвесь час выкарыстоўвае спэцыялістку "дзівюх Украінаў", пра падтакуючы сябе ў кожнай з іх як "меншае зло" і пераконваючы, што дрэны спакой лепшы за добрую бойку. І прасавецкая лявіца, і пра-закондзяня правіца ня любіць Кучмы і ягонай алігархіі, але яшчэ бойль яны ня любяць адно аднаго, баючыся, што іншы бок можа скрыстацца з падзенням Кучмы.

ХАЛОДНАЯ ГРАМАДЗЯНСКАЯ ВАЙНА

Даследаваны грамадзкі думкі съведчыць, што за Украіну "украінскую" і "эўрапейскую" выступае чвэрць грамадзян. За Украіну "савецкую", "эўразійскую" галасуе трэцяя частка. Рэшта, дакладней, палава адказвае зъвычайна: "ня ведаю", "не разумею", "мне гэта нецікава", "яшчэ ня вызначыўся". А калі ўжо вызначаўца, дык выступаюць за саюз з Эўропай, але разам з Расеяй, за волны рынак, але з усімі сацыяльнымі гарантіямі, за адраджэнне ўкраінскай мовы й культуры, але пры далейшым панаванні расейскай мовы й культуры.

Будучыня Украіны ў вялікай ступені залежыць ад гэней тэрэція, "навызначанай" часткі, якой маніпулюе "партыя ўлады". І ўласна, тая маўклівая, палітычна нябачная і неакрэсленая частка Украіны зъяўляеца галоўнай грамадзкай падтрымкай маладой алігархіі, гэта, уласна, з-за яе ідзе ў краіне "халодная грамадзянская вайна".

"Партыя ўлады" задаволеная наяўнымі станамі рэчай. Яна патрабуе "дзівюх Украінаў", каб у вачах народу ў съвету адигрываць ролю фальшивага пасярэдніка. Але яшчэ больш ёй траба гэная тэрэція "навызначаная" Украіна — бо гэта ейны электтарат, квазі-дэмакратычна легітымация. Тому "партыя ўлады" намагаеца захоўваць тых людзей у стане апатаў, наведаныя ў страху перад неімі грамадзкімі канфліктам. Тому кантраліваныя рэжымам

МІКОЛА РАБЧУК,
інтелектуальны
лідэр
кіеўскага
кола інтэлігенцыі:
Нарадзіўся ў 1953
г. у Луцку. Скон-
чыў Львоўскую
палітэхніку і Мас-
коўскі літністытут.
За сваё жыццё працаў на роз-
ных працах: ад пагоншчыка слана-
ной у цырку ў савецкі час да рэ-
дактара часопісу "Крытыка" у апошнія гады. Летасц выйшлі книгі
ягонае эсэістыкі "Ад Маларосі да
Украіны" і "Дылемы ўкра

мэдыі прышчапляюць людзям канфармізм і цынічны рэлітывізм.

“Я не анёл”, — гэтак прэзыдент тлумачыў сваю скільнасць да мату, зафіксаванага на вядомых стужках: “А хто анёл?! — падхопліваюць вернападданыя мэдыі. — А хто яго заменіць? Во той камунікі? А мо во гэты нацыяналогу? Хочаце анархі, вайны?” Вайны ніхто не хоча: лепей не рызыкаваць тым хісткім чаўном, у якім мы ўсе плывем. А раптам новы прэзыдент будзе яшчэ горшы? З гэтым можна яшчэ неяк жыць.

НАДЗЕЯ І ЧАКАНЬНЕ

Ва Ўкраіне ёсьць, прынамсі, трох чыннікі, якія не дазваляюць краіне дарэшты патануць у застоі пад краініцтвам аўтарытарнай улады.

Гаспадарчыя рэформы, хоць і бязладныя, стварылі ўмовы для развязвіцца прадпрымальцтва і эканамічнай незалежнасці гаспадарчае адзінкі. Зъмянілася систэма адукцыі і лад жыцця многіх людзей. Грамадзтва стала больш адкрытым, мае лепшы доступ да інфармацыі і ўсё выразней арыентуецца на заходнія вартасці. Праўда, інстытуты грамадзянскага супольнасці, напрыклад, незалежны СМІ, маюць уліў толькі ў найбліжшых гарадах, але ўсё ж яны развязваюцца наступерак волі ўладаў, якія намагаюцца іх падкупіць, пазбавіць уплыву альбо зьнішчыць.

Алігархічная “партыя ўлады” не такая маналітная, якой была Камуністычная партыя. Яна складаецца з востра канкуруючых між сабой кланаў. Поруч са “старымі”, “транзытнымі” групамі, што зарабляюць на рээкспарце расейскай нафты і газу ў фінансавых аферах, растуць новыя, што зарабляюць на выпуску прамысловага прадукцыі або спажывецкіх тавараў. Зъменышыўся адток капіталаў з Украіны ў банкі на экзатычных астрахавах, чаму спрыяла ня толькі палітыка былога прэм'єра Віктара Юшчанкі, але і пазыцыя заходніх урадаў, што супрацьдзеялі адміністраціўнай тэрмінітатуры ў іхных краінах праз постсавецкіх “бізнесмэнів”. Гэта заахвочвала кіруючу клясу да інвеставання на украінскую эканоміку.

І ўрэшце. Украіна знаходзіцца, хоць яна хочаць, у Эўропе, надзвычай блізка ад мяжы краінай Першага Сьвету. Эўрапейцы ня могуць яе ігнараваць, як амэрыканцы ня могуць ігнараваць Мэксіку. Захад, увогуле, пераацэнвае гатоўнасць украінскіх элітадаў перайсці пад апеку Масквы, пе-раацэнвае і здолнасць Рэсей апанаваць вялікую і разнастайную Украіну. За іншага боку, Захад не заўважае, наколькі важныя для ўкраінцаў контакты з заходнімі краінамі. Не для таго яны скінулі камунізм, каб далей сядзець у пазалочанай намэнклятурнай клетцы.

Захад не павінен паддавацца прымітывістичнаму шантажу Кіева, які пагражает “збліжэннем” з Москвой, як толькі Захад загаворвае аб правах чалавека ці вольных выбараў. Але Захад можа і мусіць эфектуўнай кантраляваць абарончыне капіталаў, а таксама праводзіць больш актыўную візавую палітыку, адмаяўляючы ў праве на ўезд палітыкам і бізнесоўцам, якіх падараваюць у карупцыі. Калі віза ў эўрапейскую краіну зъяўляецца проблемай для журналіста ці на-вукоўца, а не для постсавецкіх гангстераў, дык размовы пра заходнюю дапамогу выглядаюць, мякка кажучы, няшчырымі.

Украіне несумненна трэба дапамагаць, але спачатку трэба зразумець, якой зь “дзіявоў Украінаў” тая дапамога мусіць ісці. Грамадзянскай супольнасці, аслабленай гаспадарчым жаосам і палітычнымі цікамі, ці аўтарытарнай дзяржаве, што хавае старую систэму пад маскай дэмакратіі й рынковай эканомікі?

Польша

Пагроза фінансавага крызысу

На пазамінульмі тыдні польскі міністар фінансаў Яраслаў Баўц перапалохаў калегаў-міністраў і грамадзкую думку тым, што дэфіцыт бюджету краіны ў 2002 г. можа склаць 88 млрд. злотых (каля 22 млрд. даляраў). Польшчы пагражает фінансавы крызис, катастрофа бюджету, зьніжэньне ўзроўню жыцця, скочок інфляцыі. Незалежныя эксперыты пацвердзілі словаў Баўца. Калі ўрад проста зараз на прыме мераў, недабор у будучым бюджетце дасягне ад 85 да 93 млрд. злотых. На наступны ж дзень Баўца выправілі ў адстайку — за тое, што “давёў да такога стану” і “запозна перасыярог”.

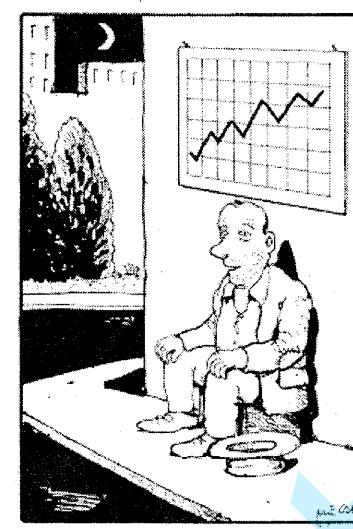
Гэтыя праблемы ў польскім скарбце ствараліся паступова — дэфіцыт бюджету прыходзіўся, настачы “перасоўвалі” на наступныя гады. Крызис быў выкліканы не-эфектуўнасцю падатковай систэмы, мнóstвам неапраўданых ільготаў і — самае асноўнае — наяўнасцю безычыні ўсемагчымых агенціяў і фондаў, што атрымліваюць бюджетныя даты. Апроч 14 дзяржаўных мэтавых фундацый, што фігуруюць у сёлетнім польскім бюджетзе, ёсьць тысячы драбнейшых інстытуцый такога кшталту. Гэтыя арганізацыі вельмі часта дублююць адну і іх дзеяньні не абраўтаваныя лёгкай. Скажам, навошта існуе Фундацыя рэабілітацыі непаўнавартасных

асобаў, калі дзяржава праз свае цэнтральныя установы і самакіраваныне магла выконваць ейныя функцыі? А скасаванье Фундацыі заашчадзіла б 1,1 млрд. злотых. Функцыі Агенціяў прымесловага развіцця таксама маглі быць пасыпехам выконваць дзяржаўныя міністэрствы. Стварэнне такіх фундацыяў зъяўляецца добрым спосабам не плаціць падаткаў. Штогод на іхныя рахункі цякуць даты, альбо некантролюваныя дзяржавай прыбылкі. Вось і апінулася на мяжы крызысу самая дынамічная эканоміка Ўсходняй Еўропы.

Баўц прапанаваў за 2002 г. давесць да ладу фінансавую систэму краю, павялічыўшы падаткі ці перапрынішыўшы на два гады выплаты ў пэнсійныя фонды. Але незалежныя эксперыты кажуць, што падвышэнне падаткаў пагоршыць перспэктывы росту й сцягненію на рынку працы — беспрацоўне перавысіць 20%, людзі, чылі заробак паменшыцца, будуць менші працаўці, а таму лепш скараціць выплаты і ня рушыць падаткаў.

Новая міністарка фінансаў Галіна Васілеўская-Трэнкнер і ўрад пастаравілі, што дэфіцит на можа перавысіць 40 млрд. злотых (10 млрд. даляраў). Падвышэння падаткаў ня будзе, але кожны, хто адмовіцца скарачаць свае выдаткі, будзе павінен запрапанаваць іншую крyneці ашчаджэнніяў. Урад таксама не зъбираецца выпускаць новыя эўрааблігациі.

Палякі заўважылі крызис на этапе, калі зь ім яшчэ можна змагацца. Гэта найлепшы доказ жыццёвасці польскіх пераўтварэнняў. Сяргей Рак

Падтрымка Тыбэту

Польскі Сойм прыняў дэкларацію салідарнасці з тыбэцкім народам. Такім чынам Польшча падтрымала права тыбэцкага народа на самавызначэнні.

Беларуское пытанье ў Кіеве

На сівяткаванні 10-й гадавіны ўкраінскай незалежнасці ў Кіеве на сустэрэны Квасынскага й Пущыні паміж іншых пытанняў абмяркоўвалася і праблема Беларусі. “Нас засмучае ўтварэнне своеасаблівага востраву пад назівай Беларусь, які пачынае не пасаваць да свайго атачэння. Ня толькі да заходняга, але і да ўсходняга”, — сказаў дарацца прэзыдэнта Польшчы па замежнапалітычных пытаннях Станіслаў Цесак. Лукашэнку ў Кіеве не запрасілі.

Расея

Няма каму рабіць

З-за сёнянняй дэмографічнай сітуацыі Расея мае патрэбу ў мільёне работнікаў-мігрантаў з ліку расейскамоўнага насельніцтва СНД. Штогод насельніцтва Расеі зъмяншаецца на 700 тысячай чалавек і на сёняння складае прыблізна 140 млн.

Зрайль

Ня зынішчыш!

Міністэрства абароны Ізраілю зъбіраецца стварыць банк спэрмы ўсіх вайскоўцаў. Гэта робіцца для таго, каб нават у выпадку гібелі салдата можна было працягнуць ягоны род. Няўкарыстанае ж семя будуць перадаваць у распрадажэнне дактароў. Паколькі ў Ізраілі ў войску служаць і дзяўчата, дык яны патрабуюць, каб стварылі таксама банк яйцаў-клетак.

Сэрбія

Дэмакратычная канстытуцыя

У Сэрбіі рыхтуецца новая канстытуцыя. Яна адновіць аўтаномію Ваяводзіны, 10 гадоў таму скасаваную Мілошавічам. Напалову катація Ваяводзіна — самыя заможныя рэгіён Сэрбіі. Рэспубліка пракуратура патрабуе ад літоўскіх уладаў выдаць дэзэрціраў, што паўцяжалі з савецкага войска ў 1990—91 гадох. У той час літоўскія моладзівухі ўхіляліся ад прызывау, а літоўскі парламент заклікаў байкатаўцаў армію СССР, якіх войска чужой дзяржавы. Літоўскія ўлады запэўніваюць сваіх грамадзян, што нікога ня выдаць Рәсей.

Румынія

Палітыкі на абразах

Партрэты Міхала Гарбачава, Джорджа Буша-старэшага і Яна Паўла II зъмешчаны на абразе ў праваслаўнай царкве Сэрэз. Каля выяваў надпіс: “Гэтыя тры мужы зъмянілі белізборы”. У іншай частцы сівятыні намалюваная фрэска з выявамі ўніяцкага, пратэстанцкага і праваслаўнага біскупаў. Каля іх выбітыя словаў: “Ойча, маліся, каб усе былі адно”.

Літва

Жыды дапамогуць

У Вільні прайшоў кангрэс жыдоў-літвакоў. У ім бярэ ўдзел больш за 300 чалавек з 12 краін. Будуць думаць, як дапамагчы Літве эканамічна, паскорыць ейную інтэграцыю з Эўропейскім саюзам і НАТО. Закрануць таксама праблему вяртання колішніх габрэйскіх маёмаўці.

Узбэкістан

Няма вяртаньня

Узбэкістан ня вернецца ў Дамаву ад каляектуўнай бяспечы, — заяўіў прэзыдэнт Карымов. Згаданую дамову падпісалі Рәсей і ўсія сателіты: Беларусь, Таджыкістан, Кыргыстан, Казахстан і Армения.

Аўганістан

Забарона Інтэрнэту

Талібы забаранілі грамадзянам карыстацца Інтэрнэтам. Рэлігійная паліцыя будзе караць непаслушных.

Сяргей Рак

тельного восстания в Литве”. За рогам таго ж дому, дзе вісела згаданая шыльда Калініўскага, была мэмарыяльная табліца Вацлаву Ластоўску. На жаль, не праўляла яна тут і году. Гэтым летам прапала. Хоць была са звычайнага чыгуна і наўрад ці каму спатрэбілася на істал. Разважалі з камелі, хто б такое мог учыніць. Прыйшлі да думкі, што зусім не ававязкова літоўцы. Мог і які беларус — вэтэрэн партыі. Но ж і ў Менску ніхто цяпер не дазволіць шанаваць Ластоўскага. Дык на што наракаць? Хіба на тое, што літоўская паліцыя ня сочыць за зберажэннем у Вільні памяці пра беларускага акадэміка.

Зрэшты, у Менску не ўшанаваныя ня толькі Ластоўскі. Гарыканкам кім ня дазволіць наўраду на ўсталяваньне шыльды ў памяць Фэрдынанда Рушчыца да ягонага леташняга

Сяргей Харэўскі

Асаблівасыці цэнтральнаэўрапейскага

Ці стаў бы Сыльвіё Бэрлюсконі прэм'ер-міністрам Italii, каб не ягонае презыдэнтства ў футбольным клубе *Milan*?

Палітыкі любіць наведваць стадыёны. Чэмпіянаты съвету і Эўропы па футболе, хакейныя мера-прыемствы, тэніс... Французскі прэзыдэнт Жак Шырак аж заплакаў ад ці часціцца, калі ў 98-м, у фінале футбольната Кубку съвету, французская зборная перамагла бразильскую. Футбалісты ўсыцягнулі прэзыдэнта на імпрывізаваны по-дыюм і танчылі разам зь ім у гонар перамогі. Наўрад іштага ў тых хвіліне Шырак думаў пра свой рэйтынг, які пасля таго фіналу значна вырас, у адрозненінне ад рэйтынгу ягона суперніка, абыякавага да футболу інтэлігента-сацыяліста Міланія Жаспіна.

У тым самым 98-м, у чвэрцьфінале Кубку съвету, харвацкія футбалісты перамаглі Нямеччыну — 3:0. Уся Харватыя выйшла на вуліцы. Такога не было з часу аўгустычнай незалежнасці. А прэзыдэнт Харватыі Франё Туджман, што прысутнічаў на гістарычным матчу ў Ліёне, начы на тэлебачаныні павіншаваў грамадзянам маладое дзяржавы з выхадам у паўфінал. Віншаваў суайчыннікаў ён і праз тыдзень, калі Харватыя ў матчы за трэцяе месца адолела галандцаў.

Брытанская каралеўская сям'я заўсёды прысутнічае на ўімблдонскіх турнірах, а Біл Клінтан увесе час наведваў матчы НХЛ і НБА ў Вашынгтоне. Вэнсуэльскі дыктатар-папулюст Уго Чавес — фанат бейсболу.

Спартовыя спаборніцтвы — гэта двубой на толькі паміж спартовымі камандамі, але ў паміж краінамі, гэта шанец даказаць сваю перавагу або ўзяць рэванш за ранишыя палітычныя крыхі. Лішне згадаць пра ту «футбольную вайну» паміж суседнімі Сальвадорам і Гандурасам, што ў свой час перааслася ў супраўдную, заўраўшы 3000 жыхароў.

Пасылья распаду югаслаўскай федэрациі футбольныя, баскетбольныя ці гандбольныя матчы Славеніі ці Харватыі з Югаславіяй ператвараліся ў супраўстваныне двух съветаў. Славенцы помсцілі за сапсанаваны ў 1991 г.

Ва ўрадавай ложы падчас матчу Беларусь—Украіна побач з Лукашэнкам з'ялева: прэм'ер У.Ярмошын, за ім шэф Адміністрацыі прэзыдэнта М.Мясініковіч. У верхнім шэрагу 2-гі з'ялева — віцэ-сцілкер «палаты» Ў.Канаплёў, 3-ці з'ялева — сакратар Рады бясьпекі Ў.Латыпаў. У 2-м з'нізу шэрагу краіні з'ялева — рэктар БДУ і меркаваны «прастоланаасьледнік Лукашэнкі» Ў.Казулін, 3-ці з'ялева — Р.Васілевіч, старшыня Канстытуцыйнага суду. Іншыя — міністры, дэпутаты, чыноўнікі, ахоўнікі.

Дзень Незалежнасці, а харваты — за зынішчаны Вукавар. Зайзатары абодвух бакоў высвяталялі адносіны паміж сабой на tryбунах ці па-за імі.

Пасылья крывавай праскай вясны 1968-га чэская хакейная зборная выходзіла на матч з савецкай лядовай дружынай максымальна змабілізаванай і літаральна клалася касьцімі на пляцоўцы, абы не грайтраца саветам. А перамогі над «рускімі» ўспрымаліся як нацыянальнае съвята. Калі ў футбольных чэмпіянатах СССР 70—80-х віленскі «Жальгірьс» (што ў перакладзе пазначае, дарочки, Грунвальд — Дуброўна, Зялёны Лес) перамагаў расейскія каманды, літоўцы выходзілі на вуліцы Вільні з нацыянальнымі сцягамі ў воклічамі «Жыве незалежная Літва». Дыя талерантныя беларусы скакалі пасля леташняй перамогі над расейскай зборнай на хакейным першынстве съвету ў Санкт-Пецярбургу.

Спалучэнніне спорту з палітыкай

характэрнае ня толькі для краінаў з камуністичнай спадчынай. Футбольныя матчы Рэал (Мадрыд) — Барселоне ці матчы мадрыдзкіх клубаў з баскімі з Більбао альбо Сан-Себаст'яну нясуць адбітак даўніх палітычных рахункаў, гатаксама як і матчы Англія—Шатляндыя, Англія—Валія, альбо Ірландыя—Англія. Но жыве гісторычнае памяць, і лепей высвяталяць адносіны на футбольным полі, чым узброеным шляхам.

У краінах Цэнтральнай Эўропы дзяржава часта засяроджвае ўвагу на нейкім пэўным відзе спорту, укладае ў яго гроцы, з разылікам на палітычныя дыўвідэнды.

Харватыя на пачатку 90-х мела тро мноўшыя віды спорту: футбол, баскетбол, гандбол. У зорвеці харвацкіх футбалістаў традыцыйна высокі. Большасць, яшчэ з цітаўскага часу, грава за межамі краіны. Так і цяперашнія: Давар Шукер, Горан Влавович, Мар'ё Станіч, Робэрт Ярні, Алёша Асанавіч, Ален Бокшыч, Званімір Бобан, Робэрт Прасінэцкі.

Харвацкая федэрация футболу і прэзыдэнт Туджман вырашылі зламаць гэту традыцыю, стварыўшы мясцовы супэрклуб на базе заграбскай «Краацыі». Вялікія субсыдны, пошук новых «зорак», захаваныя старых кадраў. Прыкладам, брамнік клубу і зборнай Харватыі Драган Ладзіч меў гадавы контракт у 1,5 мільёнаў яўропейскіх марак. Ладзіч каштаваў тыхія гроши. Але «Краацыя», якая ўвесе час была чэмпіёнам краіны, у Лізе Чэмпіёнаў выглядала ніякавата, часцьць сплыняючыся на груповыя турніры. Потым Франё Туджман памёр, цікавасць да «Краацыі» зменшылася, пачаліся

финансавыя праблемы. Цяпер у Харватыі спрабуюць вярнуць былыя бляск спліцкаму «Гайдуку» — укладаюць гроцы, запрашоўшы харвацкіх гульцоў з Эўропы. Так, Ігар Шцімац з «Уэст-Гему» і Алёша Асанавіч з «Аўстрый» ўжо падпісалі контракты. Час пакажа, што будзе з харвацкім футболам далей, але ў гэтым маленькай краіне лічаць, што ім не абысьціся без сваіх спартовых герояў. Прычым у сваёй айчыне.

У Баўгарыі і Румыніі футбол квітнёт пры Жыўкуеву да Чаўшеску. І нават посыпех баўгарыа на чэмпіянате съвету 1994 г. быў адгалоскам той камуністичнай эпохі. Гульцы былі старой загартоўкі, з жыўкаўскага ЦСКА. Дзяля задавальненіння амбітнасці кіраўнікоў балканскіх дзяржаваў рабілася ўсё матчымае і нематчымае. У 1987 г. нападніку бухарэцкага «Дынама» Кэмэтару не ставала 7 мячоў, каб стаць лепшым бамбардзірам у Эўропе. Была дадзеная адпаведная каманда, і ў апошнім матчы чэмпіянату Румыніі той праявіў цуды футбольнага майстэрства і «дабіў» неабходную колькасць мячоў.

У суседні Славеніі, узоры дэ-макратыі для ўсходніх Эўропы, палітыкі не дэкларавалі сваіх прыхільнасцяў да нейкага пэўнага віду, а паціху разъвівалі ўесь спорт. Гроцы ўкладаліся ў хакей, і ў гандбол, і традыцыйныя для гэтыя горнай краіны лыжныя віды спорту. Краіна багацела, зьяўлялася ўкладаныні ў футбол. І чэмпіянат Эўропы 2000 г. паказаўны. Славенія, памерам з нашу Гардзінічыну, хоць і не пайшла далей групавога турніру, але паказала прыстойны футбол. А ў мінскую суботу яшчэ і перамагла ра-

сейцаў з лікам 2:1.

Астатнія краіны робяць стаўку на позні від спорту і пасыплюю з гэтага карыстаюцца. Чэхія ўкладае ў хакей такія сродкі, што беларусам і на сьніліся. Адсюль і масавае прадукаванье гульцоў экстра-клясы, і матчымасцы стварыць хакейную зборную; маючы ў раззорве колькі дзясяткаў добрых хакеістаў хоць з НХЛ, хоць з Эўропы, хоць з мясцовых.

Літва развівае мосны з савецкіх часоў баскетбол. Прычым гроцы ў яго ўкладаюць ня толькі бізнесу, але і легендарныя баскетбалісты (Сабоніс, Марчукленіс, Хомічус ды Курцицайс, які нядаўна яшчэ быў міністрам спорту). Як вынік — перамога ковенскага «Жальгірьсу» на Кубку Эўрапейскіх Чэмпіёнаў два гады таму. Нейкі час жаночую федэрацию баскетболу краіны ўзнічальвала Казімера Прунскене, але нічога тут экстраардынарнага няма. У маладосці яна мела самыя непасрэдныя адносіны да гульцін.

Украіна хварэе на футбол яшчэ з часоў супрацьстаяння ў чэмпіянате СССР паміж кіеўскім «Дынамам» і расейскімі клубамі. Гульні Украіна—Расея — сапраўдныя біты і відовішчы. А ўкраінскія палітыкі спрабуюць падышаць уласны рэйтынг праз прыхильніцтва да футболу.

Будзем удзячныя трэнэру Малафееву ўжо за тое, што маєм зараз

Будзем удзячныя трэнэру Малафееву ўжо за тое, што маєм зараз. Першы раз я пабачыў гэту чалавека гадоў дзесяць таго. Ехай сабе ў трапейбусе недзе на пачатку вул. Маякоўскага, а ў гэты час нас агбаняў дынамаўскі фірмовы аўтобус. Каманда ўся сядзела, а Малафееву ехай стоячы. Дык ён заўважыў, што я яго пазнаю, і першы мне пакланіўся — мне, чалавеку аблізутна незнамому!

У сваёй кнізе «Футбол. Управа, улева і ў гароты» Малафеев з чыстым беларускай шчырасцю напісаў: «Я ўпэўнены, што як мінімум да 90 гадоў буду працаць трэнэрам». А нядаўна на пытаньні, ці пойдзе ў адстаўку, калі ў гэтым адборачным цыкле выніку ня будзе, адказаў: «Калі армія прайграла, што ж павінен зрабіць палкаводзе?»

Нават калі мы зоймем трэцяе месца ў групе, то наступным разам беларускую зборную «пасеніць» сярод мацнейшых і мы на будзем месці столькі моцных пернікаў.

Дык хадзем жа ўсе, хто можа, на футбол!

A.U.

ГАЗЕТА ТВАЁЙ ДУШЫ

Падпіска на месяц каштуе 929 рублёў

Для менчукоў падпіска на шапік «Белсаюздруку» — 760 рублёў

Падпісны індэкс 63125

Кіяскоўкі «Белсаюздруку» адкрыта прызнаюцца, што ім забаронена браць на продаж болей асбонікай незалежных газетаў. Тому «Нашу Ніву» можна купіць на скрэз і не заўжды. Дык падпісвацца!

НОША НІВА

КОШТ РЭКЛАМЫ (за 1см², з улікам ПДВ)

Першая паласа	791 руб.
Апошняя паласа	690 руб.
Унутраная паласа	629 руб.

Для агенцтваў, рэдакцый газет (пры абмене рекламна-інфармацыйным матэрыяламі), некамэрцыйных арганізацый (грамадскіх арганізацый, фондаў ды інш.) — магчымая знижка да 30%. Пры размножэнні тэкст-матэрыялаў рабіцца падзел падзелу матчыма з зыніжкай да 50%. Зніжкі прадугледжваюцца і пры размножэнні некалькіх абвестак запар, абвестак буйнога памеру.

Рэклама ў «НН» — гэта добрая рэпутацыя ў вачах дзясяткаў тысяч самых уплывовых чытачоў краіны.

Съмелья паасобку, асьцярожныя разам

Беларускі ПЭН-цэнтар быў створаны ў 1989 г. як непалітычна грамадзкая арганізацыя. У траўні 1990 г. ён увайшоў у Міжнародны ПЭН-клуб.

У 1994 г. ПЭН-цэнтар устанавіў дэзве штогадовыя літаратурныя прэміі — імя Алеся Адамовіча й імя Францішка Багушэвіча. Першая ўручэцца штогод з верасня за лепшыя публіцыстычныя творы й мае выгляд мэдаля, дыплому і грашовай сумы. З 1996 г. ляўрэатамі прэміі сталі Сяргей Пятроўскі, Рыгор Барадулін, Віталь Тарас, Аляксандар Ступнікаў, Людміла Хайдэрава, Ігар Германчук, Барыс Хамайда, Герман Кірылаў, Жанна Літвіна, цягнуну воз Сяргей Дубавец, ПЭН-Цэнтру Міхась Скобла, Сяргей Шупа. Прэмія імя Багушэвіча ўручэцца штогод 22 сакавіка за выдатную гістарычную прозу. Яе ляўрэатамі сталі з 1996 г. Касцюску Акула, Уладзімер Арлоў, Генадзь Сагановіч, Лявон Баршчэўскі, Міхась Чарняўскі, Аляксандар Лукашук, Васіль Сёмуха, Іван Саверчанка, Таццяна Процька, Ала Сакалоўская, Вячка Целеш, Алеся Белы.

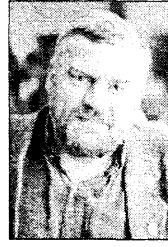
У ПЭН-цэнтар уваходзяць 54 беларускія пісьменнікі. Сярод іх — Васіль Быкаў, Рыгор Барадулін, Святлані Алексіевіч, Уладзімер Арлоў, Міхась Тычына, Валянцін Тарас, Карлас Шэрман і інш.

Міжнародны ПЭН-клуб быў заснаваны ў 1921 г. у Лёндане як сусветная непалітычна асацыяцыя пісьменнікаў, створаная для інтелектуальнага міжнароднага супрацоўніцтва, разьвіцця яй абарона культуры ад сучасных пагрозаў і выклікаў; для абароны свабоды творчасці, для пекладу літаратуры "малых" народу. ПЭН-клуб мае статус "А" ў ЮНЕСКА й дарадчы статус у ААН. Складаецца з 135 нацыянальных цэнтраў, сярод якіх беларускі. Статца сбарам ПЭН-клубу можа любы літаратар, які публікуеца.

Скарот П.Э.Н. (Р.Е.Н.) паходзіць ад ангельскіх словаў poets (пазытыў), playwrights (драматурги), essayists (публіцысты), editors (редактары) і novelists (празаікі).

Карлас Шэрман, які 12 год

Уладзімер Арлоў

ПЭН-цэнтар абараняе аўтарскія права, дапамагае пры заключанні дамоваў, у т.л. з замежнымі выдаўцамі, бярэ ўдзел у Міжнароднай праграме ўзаемных мастацкіх пеклодаў з мэтай стварэння бібліятэкі сучаснай сусветнай літаратуры. Адным са сваіх абавязкаў Беларускі ПЭН-цэнтар лічыць абарону грамадзянскіх, эканамічных і культурных правоў пісьменнікаў і журналістікі.

Аднак у вачох беларускага грамадства ПЭН-цэнтар ня стаўся сапраўдны ўпльывовай арганізацыяй. Кожны пісьменнік паасобку нібыта ю мае маральны аўтарытэт, але яны не сумуюцца ў супольны аўтарытэт БПЦ.

Магчыма, гэта можна патлумачыць пасіўнасцю ПЭН-цэнтру да грамадзкіх спраў. Між тым, у

грамадстве ўсталявалася атмасфера хамства й вульгарнасці, якую насаджаюць людзі, што мусілі б'есці культуру ў масы — працаўнікі тэлевізіі, радыё, дзяржаўных выданняў. Зьбіраючы творцаў —

Артура Вольскага, Юр'я Хашчавацкага, Паўлюка Канавальчыка, Славаміра Адамовіча, музыкаў з NRM (Лявон Вольскі з-за свае вядомасці не рэзыгуе сядзіцы у каварнях у цэнтры гораду). Менскі бард Уладзімер Бобрыйка пасля выканання сваёй "Лукініяды" быў зьбиты ля грымёркі і месяц праўбу ў рэзідэнцыі. І ніхто не шукаў выкананаўцу.

Сёняння адбудзеца арганізацыі ніхто не будзе звязаны з Беларускага ПЭН-цэнтру, на якім маюць пераабраць віцэ-прэзыдэнта арганізацыі. Прэзыдэнтам з'яўляецца Васіль Быкаў, але ён на эміграцыі, таму фактычна ад віцэ-прэзыдэнта залежыць палітыка ПЭН-клубу. На гэтай пасадзе 12 год працаўваў Карлас Шэрман, які апошнім часам цяжка хварэ. "Не надавайце таго, значэння звязчайнаму арганізацыйнаму сходу", — просіць ён.

Мы проста з'яўляемся пераабрачай віцэ-прэзыдэнта ПЭН-цэнтру. Я хворы і не могу больш несыці такія нагрузкі. Рада ПЭН-цэнтру разамеў Адама Мальдзіса. ПЭН-цэнтар будзе працаўца, бо нашыя мэты нязменныя і ніяк не залежаць ад персаналіяў".

Адам Мальдзіс фактычна прыступіў ужо да працы ў якасці віцэ-прэзыдэнта. У Скарынаўскім цэнтры яго выцесьнілі з пасады кіраўніка на карысць, калі вэрыць неафіцыйнай інфармацыі, "больш эластычнай асобы". Рада ПЭН-клубу, першым вылучыць Мальдзіса, разглядала кандыдатуру Уладзімера Арлова. Для маладэйшых сябраў ПЭН-цэнтру гэта быў вельмі жаданы кандыдат, аднак старыя зубры вырашылі, што Арлоў — чалавек свободных часоў, а на час ненармальнай дзяржаўнай палітыкі ў сферы культуры трэба шукать больш кампрамісную фігуру, якая мае контакты і з дзяржаўнымі органамі, і з беларусамі замежжа.

Адам Мальдзіс сказаў, што сябры Рады дамовіліся не даваць ніякіх інтэрвю, пакуль сход на скончыцца. Журналісты на сход дапускцацца на будуць. Пасля сходу адбудзеца ўручэнне прэміі імя Адамовіча й круглы стол, прысьвечаны ўгодкам пісьменніка. Тады можна будзе й атрымаць інфармацыю. У Арлоў лічыць, што ў беларускага ПЭН-цэнтру значна больш проблемаў у сэнсе забесьпячэння свабоды творчасці ў Беларусі. Улада пазірае скоса, быў складанасці з перарагістрацыяй. Гэта звужвае магчымасці для працы ПЭН-цэнтру. У будучыні мы, да прыкладу, з'яўлемся зразлізаваць нашыя планы пра часопіс беларускага ПЭНу і выданне бібліятэкі яговых сяброў". З Саюзам пісьменнікаў, па ягоных словам, ПЭН-цэнтар ніякіх супяречнасцяў ня мае: "Многія сябры СП з'яўляюцца адначасна ў сябрамі ПЭНу. Гэта нармальна — мець некалькі пісьменніцкіх асацыяцыяў. Праўда, у некаторых старых пісьменнікі юнісці з'яўляюцца ўзяліненыя пра ПЭН-цэнтар. Так, нядаўна, на з'езьдзе Саюзу пісьменнікаў адзін з іх патрабаваў пазбавіць сяброў ПЭН-цэнтру права вырашальна голосу".

Адкрытым застаюцца пытанні, ці здольны БПЦ стацца арганізацыяй, якая забяспечыць культурны працэс з'яўтру, якое месца Цэнтар будзе займаць у беларускім грамадстве, у тым ліку аднона СП, якую ролю будзе граць у выдавецкіх праектах і ў лісах пісьменнікаў ва ўмовах неадэкватнае дзяржаўнае культурнае палітыкі. А роля гэтая можа быць выключна.

Святлані Курс

Адам Мальдзіс

ПЭН у віртуальнай прасторы

ПЭН-цэнтраўскі сайт (www.pen.unibel.by) мае прыемны выгляд пад рэтрап, пясочны колер, працуе апэратыўна, але беднаваты на інфармацыю. Навіны не абнаўляюцца з 25 траўня. Форуму няма, няма з кім і літаратуру абмеркаваць. Ні на водным зі вядомых тэматычных літаратурных і культурных сайту ўзнікла спасылкі на ПЭНаўскі сайт. А на добры лад менавіта ПЭН як сучасная пісьменніцкая арганізацыя мусіць актыўна працаўваць у Сеці, мець сеткавую бібліятэку, сайт, форум, інспіраваць з'яўленне беларускай "сеціратуры" й г.д. Наклады беларускіх папяровых выданняў малыя і таму высока казацкія. Многія аўтары ня могуць дазволіць сабе выдаць кнігу. А вось у Сеціве яе можна зымісціць за капелкі. Набраў, адсканаваў, зымісціць, прапрэклімаваў — і тады чынам дайшоў да чытаты.

Гэтак, дарэчы, робіць Лявон Вашко, пісьменнік з Мастоў. Рассылае па пошце "аляктронную ведамку "Духахрам" і заманівае на сваю старонку.

Пісьменнік

Істы ў рэдакцыю

Эўрапамонт у "Зялёным"

Стаяць у Глыбокім на колішній Віленскай вуліцы (цяпер Леніна) не самавіты магазін. Быў ён драўнавы, ашаляваны, пафарбаваны ў зялёны колер. Сустракаеш мінака. У торбе — ліверка.

"Дзе браў?" — "Дзе, дзе! У "зялёным"! Запытайся ў любога ў Глыбокім: "Дзе знаходзіцца магазін №8?". Ня ведае ніхто! А вось пра "зялёны" магазін чулі ўсе, нават у Докшыцах і Шаркоўшчыне.

На досьвітку "перабудовы" глыбоцкае гандлёвае начальнства абмуравала яго белай сылкатаўніцкага цэглай. Ня вытрымала сэрца аднага з патрыётаў гораду. Уночы, зялёны фарбай, на ўсю сцяну, вялікімі літарамі напісаў: "Зялёны!". Гэта было першое ў гісторыі Глыбокага графіці (каль не лініца словаў пакінага характеристу, якія пісаліся на сценах заўсёды і пры любой уладзе).

Гандлёвае начальнства абдумала. Падчас рамонту, калі краму вапнавали, у рошчыну дадавалі зялёныя фарбальнякі, дык лягатыпы на шыльдах пісалі зялёнымі колерам. Народ супакоўся. Доўжылася гэта гадоў дзесяць. А вось раптам — эўрапамонт! За пару тыдняў ашалявалі сцены плястыкам, у краме паставілі мадэрновыя вокны, дзьве-

ры ў найноўшае аbstаліваныне, а два-рышча ўпрыгожыла плітка, яшчэ пякнейшая, чымся ў Менску на праспэкце Скарыны. Вы запытаеце: "Ці засталося там нешта зялёнае?" Даўось: страху накрывае зялёны мэталадахоўка!

Малайцы, захавалі легендзу глыбоцкага гандлю.

Уладзімер Скрабатун, Глыбокае

Супраць усіх

Ведаю, што гэты ліст Вы можаце не надрукаваць, бо мой падыход можа падаць "неканструктывістым". Я буду галасаваць на выбараў супраць усіх, і вось чаму.

Я чалавек, для якога паніцы "зялёны"!

Зялёны! Гэта было першое ў гісторыі Глыбокага графіці (каль не лініца словаў пакінага характеристу, якія пісаліся на сценах заўсёды і пры любой уладзе).

Гандлёвае начальнства абдумала. Падчас ремонту, калі краму вапнавали, у рошчыну дадавалі зялёныя фарбальнякі, дык лягатыпы на шыльдах пісалі зялёнымі колерам. Народ супакоўся. Доўжылася гэта гадоў дзесяць. А вось раптам — эўрапамонт! За пару тыдняў ашалявалі сцены плястыкам, у краме паставілі мадэрновыя вокны, дзьве-

ры ў найноўшае аbstаліваныне, а два-рышча ўпрыгожыла плітка, яшчэ пякнейшая, чымся ў Менску на праспэкце Скарыны. Вы запытаеце: "Ці засталося там нешта зялёнае?" Даўось: страху накрывае зялёны мэталадахоўка!

Барыс Тумар, Менск

Мараль і права

Намеснік старшыні Дзяржкамдруку і сябры Саюзу пісьменнікаў Уладзімер Глушакоў быў паставлены выкананыкам абавязак пасярэднікам арганізацыі. Гэта была ўмова, без выкананыня якой улады не пагаджаліся з'яўніць арышт з abstаліваныня падрэвімства. За тыдзень новае службы ў Глушакова быў арыштаваны трыраж газеты "Рабочы", а "Предпринимательская газета" выйшла з белымі плямамі на месцы "няправільных артыкуулаў". На думку сп. Глушакова, "Предпринимательская газета" сама вырашыла выйсці з белымі плямамі, бо гэта цяпер модна". У той жа час у рукі журнالісту патрапіў макет "ЛГ" да цэнзураваныня. У верхнім куце справа надпіс: "№32. Не возражаю. Кроме статьи "Послание соотечественникам..." Вл. Глушаков 30 авг.".

Сваймі дзеяньнямі намеснік старшыні Дзяржкамдруку парушыў Закон аб друку. А іші парушыў маральны нормы творчага саюзу пісьменнікі Уладзімер Глушакоў? "НН" з'яўляўнілася да аўтарыў тэатральных творцаў з пытаннем: ці

мусіць Саюз пісьменнікаў адрэгаваць на тое, што адзін з ягоных сябров ажыццяўляе цэнзарскія функцыі?

Лідзія Арабей: Я наагул супраць таго, што дзеяцца з друкам, літаратурай, культурай і мовай у Беларусі. Я — супраць гэтага ўраду. Глушакоў — толькі частка антыкультурнай палітыкі. Тоё, што зараз рабіцца з нашай прэсай і тэлевізіі — ганьба. Саюз пісьменнікаў маўчыцца і нічога на рабіць, ідзе на павадзе ўва ўраду. Хіба так мусіць паводзіцца пісьменнікі? Гэта абурульна й ненормальна.

Навум Гальпяровіч, намеснік Старшыні СП: Сп. Глушакоў выконвае свае службовыя абавязкі, не звязаныя зі сябровствам у Саюзе пісьменнікаў. У СП згуртаваліся людзі розных прафесій, рознага веку і погляду, і мы на можам ацэніваць службовую дзеяльнісць гэтага чалавека.

Раіса Баравікова: Нічога ня чула пра ўчынкі Глушакова. Эта справа ягона гуманізму.

Васіль

КУЛЬТУРА

Цэнзура

Самая прыметная зывіа ў сёньняшнім грамадзкім жыцці — цэнзура. Даўняя знаёма, яна захінае сваімі белымі прасціралдамі ня толькі лічбы і факты, але й жывых людзей. Яна злавесная і бязылітанская, нелягічная, амаральна і нахраптістая, яна ўсьдойсная. У страху ёй прыслужваюць малыя і вялікія начальнікі, падымаюць яе сцяг паспалітія грамадзяне. Хтосьці кідаецца, каб сарвачы ейныя прасціралды, але большасць паўтарае нібы заклён: так і павінна быць.

Сёньня цэнзура забароненая беларускім заканадаўствам. Яна суплярэчыць міжнароднай Дэкларацыі правоў чалавека. Тым не менш, яна ёсьць.

Цэнзура прыйшла ў Беларусь з прыходам расейскай адміністрацыі 200 гадоў таму. Адно з першых съведчанняў знаходзім у лісце Яна Чачота да сабра. 1822 год. Гаворка ідзе пра творы Адама Міцкевіча, якія будуць друкавацца ў Варшаве, бо тут, у Вільні, — піша Чачот, — зубатая цэнзура. Ужо тады — зубатая. Гэта і з ейнымі зубамі будуць змагацца паўстанцы 1831 і 1863 г.

Машына расейскай цэнзуры прыйшла ў Беларусь на штыках, забароніла друкаваныя па-беларуску і была цынічна адкрыта. Кнігі і часопісы без пазнакі “Дазволена цэнзурай” не выходзілі або друкаваліся за мяжой — ва ўсходній Пруссі. Творы Янкі Лучыны выдалі ў сталіцы імпэрыі — Санкт-Пецярбургу, але з пазнакаю “На болгарскім языке”, каб увесыць ў зману цэнзуру. Першая беларуская газета “Наша Доля” ўжо пасля дазволу беларушчыны ўсё адно забаранялася цэнзурай, яе нумары канфіскуваліся. Сякай-такая адліга настала ў першых савецкія часы, прыблізна да 1929 г. Але той пэрыйяд — перад рэпрэсіямі — нібы кароткі ўздых на поўных грудзі. Пасля вайны пачаліся доўгія гады адбяўвання ў цэнзуры то слова, то імя, то нават літары. З найдрабнейшых крупцаў здабывалася тое сваё поле, на якім можна было б зноў ажыць беларушчыне.

Пасля распаду СССР загаварылі пра наступствы Чарнобылю, гісторычную праіду, сталінскія рэпрэсіі. Але неўзабаве і гэта адліга скончылася.

Гісторыя найноўшае цэнзуры бярэ свой пачатак ад газетаў, што

выйшли ў 1995 г. з белымі плямамі па волі Лукашэнкі й Фядуты, ды са зынціцца выставы мастацкай суполкі “Пагоні” ў 1996-м. Пасля “экспкурсіі” ў Палац мастацтва чыноўнікаў з Лукашэнкам адміністрацыі, на паседжанні ў Саюзе мастакоў было вырашана выставу зынціц. Галоўным непажаданым творам стала калектыўная праца мастакоў: болотна пудзіла ў касцы з гумовым дручком, тэніснай ракеткаю й бярозавым венікам. З того разу ці не на ўсіх выставах “Пагоні” адываючыя традыцыйныя скандалы: то творы здымаліся і ставілі да сцяны, то яны проста прападаюць...

Сутнасць цяперашняй цэнзуры можна параўнані з хрушчоўскай. Тады хінуліся падгілія палі стаўлінізму, сёньня — разъвітага сацыялізму. Сутнасць цэнзуры ні тады, ні цяпер не зымнілася. Папросту цяперашні рэжым таксама яшчэ не завершыў сваёй крышталізацыі, яшчэ не стаўся татальным.

Калі пасля выбараў ён захаваецца, будуць зробленыя новыя крокі ў гэтым кірунку. Як пасля першых выбараў былі ліквідаваныя недзяржаўныя электронныя мэдны, так цяпер мусіць быць зачынены і друкаваныя. Зусім як пасля хрушчоўскай ідэалагічнай замінкі. А там і да мастакоў вернуцца так званыя мастацкія рады зь людзьмі ў цырківных.

Цэнзурана дзеяньне скроўваеца найперш супраць усяго беларускага, нацыянальнага. За ўсю гісторыю для Беларусі, яе наці і культуры існавала і існуе толькі адна цэнзура — чужая. Ніякі сваёй мы ніколі не ведалі й ня ведаюць.

Сяргей Паўлоўскі

Дасце на Цэнзуру

Вышай 15-ы нумар маскоўскага часопісу “Дасце на цензуру”. Гэта расейская вэрсія ангельскага выдання “Index on Censorship”. Чарговы нумар цалкам прысвечаны Беларусі. Журналісты, эсэсты, наўкоўцы распавядаюць расейскаму чытачу пра наш край.

У 96-м прысвячаўся Беларусі і нумар ангельскага выдання, якое знаёма з выпадкамі цэнзуры, падавала пераклады забароненых

З НАЖНІЦАМІ

ствам, цяжка гаварыць пра прынцыпы.

Беларускі пісьменнікі адмайлююцца валадарыць над душамі чытачоў. “Нічога ня чула...”. Палітыка забіваюць. А я нічога ня чую. Школьнікаў арыштоўваюць за мову! Ня чую, ня ведаю. Быкаў брыдка стала жыць у такай краіне! Гэта ягоная справа.

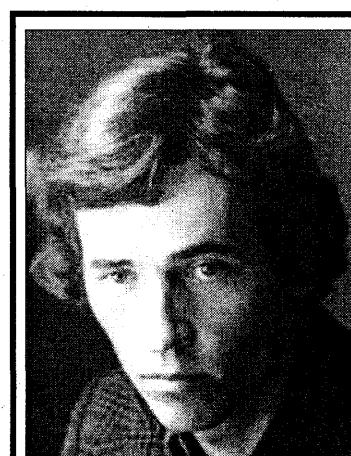
Пісьменнікі сталі палітыкамі — стрыманымі ў ацэнках і ласкімі на каньюнктуру. Калі ж ты стаўся палітыкам, дык ці далёка і да цэнтарства?

Глушакова чакае вялікая будучыня: цёплае міністэрскае месца сваімі цяперашняга шэфа-ліберала Падгайнага або пасольская кар'ера ў блізкай і ўтульнай Латвіі, дзе цэны нізкія, а пасольскі заробак высокі. А мо нават рэдактарства ў “Советской Белоруссии”. Бліжэй пад пэнсію можна будзе ўзначаліць і пісьменніцкую арганізацыю саюзу Беларусі

і РСЕІ. І навечна заняць месца ў ганаровым сьпісе побач з Замяталінским, Чыкінім, Росыцкім, Соболевым, Чайкай, Зімоўскім, Гукоўскім, Казіяткам і Азаронкам. Святлана Курс, Сяргей Мікулевіч

РАЗАНАЎ І ЎРОХЕМ

6 верасьня Інстытут Гётэ і Белдзяржфілармонія ладзяць у касцёле Св. Роха літаратурна-музычную імпрэзу “І вынашайшай крылы — вось яны...”. Бяруць удзел нямецкі кампазытар Еган Урохем і пээт Алеся Разанаў. Гучаць вершы Алеся Разанаў ў арыгінале і ў перакладзе на нямецкую мову ў суправаджэнны музыку, напісанай на гэтыя вершы. Пачатак а 19-й. Запрашаны на імпрезу можна атрымаць у Інстытуце Гётэ па адрасе: вул. Фрунзэ, 5, Дом літаратора, п. 105.

26 жніўня ад інсульту памёр ВАЛЕРЫ МАСЛЮК. Яму было 49 год. За сваё тэатральнае жыццё В.Маслюк папрацаў у Віцебскім тэатры імя Якуба Коласа, менскім Рaseйскім драматычным тэатры імя Горкага, Магілёўскім абласным драматычным тэатры. З 1997 г. вярнуўся ў Віцебск. Сярод найбольш значных працаў В.Маслюка былі “Любоў, джаз і чорт” Ю.Грушаса, “Знак бяды”, “Пакахай мянэ, салдацік” В.Быкаўа, “Кароль Ліп” У.Шэксніра. Драматычны Аляксей Дудараў лічыць, што найбольш запамінальным спектаклем В.Маслюка быў “Клемэнс” паводле п'есы літоўскага драматурга К.Сай. Во гэта — рэжысэр, якога мала ведалі, паставіў самы вядомы спектакль паводле аўтара, якога мала ведалі. І памер — у 49 гадоў... Валеры Маслюк стаў лікту аўтара ў вытокаў беларускага адраджэнскага руху пры канцы 80-х, быў удзельнікам аргкамітэту БНФ “Адраджэнне”. Гэта быў выключчны далікатны, інтэлігентны, глыбокі і таленавіты чалавек. Валеры Маслюк балюча перажывай звычыя закульніны інтыры, харэтаўры для тэатральнага жыцця. Яны істотна скарацілі яму век.

Навіны за тыдзень

Агінскі ў Маладэчне

Пазаўчора ў Маладэчне наступаў музычнае вучылішча адкрылі помнік графу Міхалу Клеафасу Агінскому — палітычнаму дзеячу Вялікага Княства Літоўскага, вядомому кампазытару. Стварыў помнік скульптар Валеры Янушкевіч. Удала ў адкрыцці цыркі ўзялі прадстаўнікі творчай інтэлігэнцыі і нащадкі кампазытара.

Паводле БелАПАН

А зе варта быць

Рок-інтэграцыя

8-га ў “Парк-клубе” (парк Чалюскінца) а 18-й пачынца канцэрт “Рок-інтэграцыя”. Інтэграцыя будуць беларусы — “Крамы”, NRM, “Нэйрадзюбель”, TT-34, украінцы — Мертвій Півень, палакі — 0-85 і ангельцы — Mayze. Таксама прагучыца песні з наших супольных праектаў “Narodny album” і “Я нарадзіўся тут”. Карапей — супэр-шоу усяго за 3000.

Яшчэ ў суботу ў скверы Янкі Купалы з 12 да 13-й можна будзе памяніць касеты з расейскай папсыней ды блатнікам на нармальнуую сучасную беларускую музыку.

Тайны Курганоў

10-га а 13-й на БТ выйдзе праграма “Тайны курганоў Аўгустова”. Аўгустова — вёска пад Лепелем (цяпер завеца Звіязда), вакол якой шмат старажытных пакавальняў курганоў. Паданне кажа, што гэта “французская” альбо “швэдзкая” курганы, але раскопкі маладых археолягіў, праведзеныя ў прысутнасці здымачнай групы, даказаўшы, што гэта крывіцкія пахаванні IX—XVI ст.

Выбары

9 верасьня — галасаванне. Дзяніс Носаў, dzie@tut.by

тэкстаў. Там пераважалі пісьменнікі і літаратурныя тэксты. Сёньняшні расейскі часопіс карэнна адрозніваеца. Ён быў журнالісткі, калі не скажаць газэты. Аўтары робяцца калектыўную разборку паняццяй Беларусь, беларускай нацыя, мова, беларускі лёс. Яны абяргаюць і даказаўшы існаванне Беларусі.

Нумар называеца “Дрыгва на краі Эўропы”.

Аналізу мэханізму цэнзуры ў Беларусі, як і самых прыкладаў, у часопісе ніяма. За выключчэннем хіба што нататкі Аляксандра Фядуты пра тыя скандальныя горычнымі ўздыхамі аўтара: “А змагаемся ўсё болей са справамі рук сваіх”.

Індэкс фактаў часопіс не дае, хоць фактаў больш чым дастатковы. Прывычна ў тым, што часопіс іншых афіцыёных выданнях на месцы антыкарупцыйнага дакладу. Сканчаеца тая нататка горычнымі ўздыхамі аўтара: “А змагаемся ўсё болей са справамі рук сваіх”.

Расейскому інтэлігенту ўласціва

недасканаласці сьвету. На тое й цэнзура, каб яе ўмела абыходзіць, — кажа расейскі пісьменнік. Цэнзура ў РСЕІ можа быць уважлівай і чуйнай, “настрогай”, скаванай і адкрытай, беларуская — толькі рэпрэсійная. Расейцы спрачаюцца пра цэнзуру на карысць грамадзтва. Словам — цэляя палітра фарбай. Для беларушчыны цэнзура — без адцення. Гэта заўсёды адназначна ногатыўна — як съмерць, як забойства.

Тое, што расеец можа ўспрымаць літаратурную гульню, у нас разумееца толькі як ганебнае — са мацэнтурой. Гульня з уласнай грамадзянскай годнасцю і сумленнем. Нарэшце, у расейскай літаратуре нярэдка можна сустэрэць выраз — “айчынная цэнзура”, уявіць які ў Беларусі зусім немагчыма.

Гэтае зусім рознае значынне цэнзуры ў РСЕІ і Беларусі і прывяло да адсутнасці ў маскоўскім часопісе “Дасце на цензуру” фактаў. Затое расейцы даследуюць іншую тэму — Беларусь. Што ж гэта за штука такая, як яе зразумец? Аўтары ў большасці сваёй імкніцца знайсці Беларусь у самых сабе — прыносіць яе адгукніцу. Іншым разам небеспаспехам.

Мне згадваеца герой аднаго гішпанскага фільму — стары настаўнік, які кажа зусім простины словам: “Толькі адно пакаленне на вясіні вырасці ў свабоднай Гішпаніі, і Гішпанія больш ніколі на будзе несвабоднай краінай”. Ішоў 1936-ы год, пачатак фашизму. Настаўніка расстрэлялі, але праўда ягоныя словаў засталіся. Што для Гішпаніі, што для Беларусі.

С.П.

Ці пагадзіліся б мечь зяцем кадэбіста?

Працяг са старонкі 3.

Ды злачынныя загады яны юрдычна могуць не выконаваць. Але на практицы ўсё залежыць ад прыстойнасці начальніцтва, у якога шмат спосабаў “аб’езджыць сіку”. У крайнім выпадку, застаяцца магчымасць пакласці на стол зяджу і ссыці. Гвалтам ціпнер не трываюць. Але калі чалавек выконвае злачынныя загады з пачуццем самазахавання, ён усё адно мярзотнік.

Святлана Грыгоровіч, 40 год, гандлярка, даччы 16 год:

— Тэрба ведаць, чым ён там займаецца. Яны, мабыць, усе адолькавыя. Высочаючыя людзі і ў турму садзяць. Ды калі злых людзей садзяць, наркадылеры — то хай мая дачка йдзе за яго, а як простага якога небараку за мех мукі — дык гэта грэх, і жыцця з такім на будзе. Зрэшты, калі я

Зачэпкай для напісаныня гэтага артыкулу стаўся ліст ад Г. Тарасевіча з Горадні:

«Дасылаю Вам верш Юльяна Сергіевіча, прысьвеченны дню 25 сакавіка. Верш гэты надрукаваны лацінкаю ў брашуры, якая была прысьвеченая 25-м угодкам БНР.

Перапісваў я яго нейдзь ў канцы пяцідзесятых. Ужо тады арыгінал быў моцна пашкоджаны, а цяпер ён зусім рассыпаўся, а таму прыкладаю толькі копію фрагменту арыгінала, а да паднім — пачатак верша.

І яшчэ дасылаю перапісаную ў той жа час лістоўку (ці афішку, як у нас тады называлі), прысьвеченую тагачаснаму Беларускому Народнаму Гімну — «Адвеку мы спалі» і яго варыянту, апрацаванаму пастам Юльяном Сергіевічам.

Хто быў аўтарам тых лістовак, ня ведаю. Но хто зараз адгукнецца праз «Нашу Ніву»?

Імя Юльяна Сергіевіча дотгі час было пад замком забыцця. Ягонае зламанае жыццё — яскравы прыклад таго, як карае Савецкая дзяржава за «грахі» маладосці.

Нарадзіўся Сергіевіч 5 жніўня (па іншых звестках — 23 верасьня) 1910 г. у в. Юраўшчына Беніцкай воласці Ашмянскага павету (сёньняшні Маладечненскі раён) у беднай сялянскай сям'і. Чатыры гады (1921—1924) правучыўся ў пачатковай школе ў суседнім Ленкаўшчыне, дзе да рэформы 1924 г. трывала беларускамоўнае наўчаньне.

Ягоным настаўнікам быў Мікола Абрамчык, будучы прэзыдэнт Рады БНР (1947—1970). Напэўна, Абрамчык і паўплываў на фармаваньне сьеветапогляду Юльяна. Аднак ад беднасці хлопцу давялося кінць вучобу і дапамагаць бацьку па гаспадары. У 1932 г. яго прызвалі ў войска, аднак з-за слабога здароўя праз колькі месяціў камісавалі.

Сергіевіч сачыў за нацыянальным кнігадрукам, выпісваў беларускія газеты і пісаў вершы. Ягоны першы верш «Музыка», зъявіўся ў паэтычным зборніку «Руны веснагоду» (Вільні, 1928). Потым Сергіевіч зрабіўся стальным аўтарам «Шляху моладзі».

Лета 1939 г. карэнным чынам зъмяніла жыццё маладога паэта. Перад вайной рэзэрвіст Сергіевіч быў мабілізаваны Пасылкай некалькіх дзён у уартары, баёў за немцамі трапіць у палон. Прайшоў некалькі лягераў, у адным з якіх быў разам з Міхасём Васільком і Янкім Брылём. Пасылка Юльян працаў на тартаку ў наимецкай баўзі ў Баварыї.

У 1940 г. у Бэрліне быў заснаваны Камітэт Беларускай Самапомачы, які ў хуткім часе змайе філія па ўсёй Нямеччыне. Ягоны галоўнай мэтай была апека над беларусамі, быўлымі жаўнерамі польскага войска, што трапілі ў наимецкія палон. А такіх было 70 тысяч.

Бэрлінскі Камітэт Беларускай Самапомачы ўзначальваў Мікола Абрамчык. Мусіць, ён і ўспомніў сваё былога вучня. Сергіевіча выкупілі і пе-

Юльян Сергіевіч

рavezylі ў Бэрлін. Ён атрымаў працу ў Камітэце Самапомачы і ў газэце «Раніца».

23 жніўня 1943 г. менская «Беларуская газэта» зъмяніціла артыкул «Для Цябе, беларускі народ! Малады паэта Юльян Сергіевіч». Аўтар пад крыptonімам Я.Ш. пісаў: «На Бацькаўшчыне зусім малаведамы малады беларускі пісьнёр Юльян Сергіевіч, паэтычны талент якога асабліва выявіўся апошнімі гадамі на балонах берлінскай беларускай газэты «Раніца». І з выгляду, і з усяго духовага складу паэта — тыповая беларуская натура. Ціхі, сыцілы, непрэтэнцыёзны, удумлівы, з гарачай патрэбычнай і палкай душой, грамадзкі, ідээвы. Належыць да катагорыі людзей, што свае прыродныя здольнасці сама-асвятаі, упорыстай працы над сабою развілі і разгарнілі ў службе дараўгай справе Беларусі, ейнай культуры, і маюць ужо немалыя дасягненыя... Сёньня паэта... завалены беларускай грамадзкай працы і мала звязтае ўсія літаратурнымі творамі і далейшаму развиціць сваёго таленту, тым больш, што мае

цэлы чарод сышткаў вершаў і іншых твораў, яшчэ не надрукаваных».

У тым артыкуле былі зъмешчаны три вершы паэта, сярод якіх верш-песня «Мы выйшлі із цемры мінулага веку», на матыў беларускай «Марсэльезы» — «Адвеку мы спалі». Магчыма, таму ён таксама змайеў пазнейшы назыву «Беларуская Марсэльеза».

Верш гэты паставіў у нумар тагачасных рэдактар «Беларускай газэты» Антон Адамовіч. Нямецкая цензура спачатку прапусціла «Марсэльезу», аднак нейкі пільны беларус-пропагандыст, што скончыў адпаведны курс ў Бэрліне, угледзеў крамолу ў радках: «Мы дружна паўстанем з касамі, сярпамі, / Прагонім з зямлі палачоў!». І данёс у СД. Антону Адамовічу было прапанавана неадкладна пакінць Менск і выехаць у Бэрлін. Той адмовіўся і праз нейкі час змайшоўся ў сваім пісъмовымі стале міну. Паліціянт-фальксдойч, што выносіў яе, выбухам быў разарваны на кавалкі (эта апісаў у сваіх нататках пра Менск у

«Беларускім голасе» Францішак Аляхновіч. Нататкі пазалетася пе-радрукаваў часопіс «ARCHE»).

Прайшоў 1945 г. Нямеччына капітулявала. На ейных абшарах знаходзілася блізу 500 тыс. беларусаў. Хто-нікто з іх выяжджаў у заходнія рэйны Нямеччыны, каб унікнуць савецкай акупацыі ў канцлагераў, а Сергіевіч вярнуўся ў Беларусь. Працаўшы у Ленкаўшчыне настаўнікам. У 1946 г. яго арыштавалі. Яму прыпомнілі і працу ў «нацыянал-фашистыкі» Беларускім Камітэце Самапомачы, і публікацыі ў «Раніцы» і «Беларускай газэце». Далі 25 год. Пасылі амністы ён вярнуўся ў Беларусь, але таўро мінулага не дазволіла займацца інтэлектуальнай працы. І да пэнсіі Юльян Сергіевіч адпрацаўваў каласынкам у Ленкаўшчыне. Перапісваўся з беларускімі літаратарамі — Ларысай Геніюш, Канстанцінам Буйло.

Сергіевіч маляваў пэйзажы, размалёўваў насычэнныя кілімы. Ягоныя працы экспанаваліся на рэспубліканскіх мастацкіх выставах.

Памёр Юльян Сергіевіч увесень 1976 г. Жонка паставіла на могілках помнічак з надпісам па-беларуску і зъехала з Ленкаўшчыны.

Згадалі пра Сергіевіча толькі пры канцы 80-х. У 1989 г. у Менску, да 50-годзідзя «ўзъяднання» Заходніяй Беларусі з БССР, быў выдадзены зборнік заходнебеларускіх пэстай «Ростані волі», у які ўвайшлі ў вершы Юльяна Сергіевіча. Барыс Сачанка надрукаваў іх разам з творамі Базыля Камароўскага, Янкі Палоннага, Карабі Шаняўскага і інш. у «Полымі» (1992, №9) у падборцы «Вершы з фашистыкай няволі». Сергіевіч быў уключаны ў дэведнік «Беларускі пісменьнікі». Прызначана напісаў пра яго ў апоўесьці «Willio, w g ɬobokościach morza» польскі пісменьнік Збігнеў Жакевіч. Сергіевіч прысьвяціў частку ўспамінаў краязнаўца Генадзя Каханоўскі, які актыўна ліставаўся з ім. (Адноіны Каханоўскага з Сергіевічам — асобная тэма, вартая цэлага артыкулу.)

Драбніцы, драбніцы, драбніцы... Ніводнага ізлінага даследавання Аскалепкі жыцьця, распыленыя па выпадковых публікацыях. Лёс дзясяткі і сотняў беларускіх інтэлігентаў, да якіх адзінай магчымасцю працы на карысць Краю была непарыўна звязаная з выбарам паміж двума драпежнікамі.

Алег Гардзіенка

БЕЛАРУСКАЯ МАРСЭЛЬЕЗА

Мы выйшлі із цемры мінулага веку,

Пазналі, што трэба рабіць,
Што трэба свабоды, зямлі
чалавеку,

Ў змаганыні дзяржаву здабыць.

Што гэта за марная доля такая —
Для нечай карысці працы.

На нашых абшарах чужынек гуляе,
А ты ў родным краі гаруй.

Даволі служыць, пакарацца
прыблудам,

За крываў панамі іх звача —
Мы доўга цярпелі, цярпець больш

ня будзем,

Пайдзэм лепшай долі шукаць.

Палямі, лугамі прылучацца з намі
Грамадна падніміцца Крываічоў.

Мы дружна паўстанем з касамі,
сярпамі

Прагонім з зямлі палачоў!

Съяды паняверкі, няволі, прынукі

Затопча Вялікі Паход.

І злуча ў працы свабодныя руки

Уесь беларускі народ!

ДА ДНЯ 25 САКАВІКА

Сяночы распалім съяцло

ўспамінаў,

Пайшоўшы у неварач розных

часінай.

Як многа падзеяў калісі галасілівых

Развіеяла рэха абшараў драмлівых,

І толькі ясьночай славы съяды

Ня змогуць зацерці вякамі гады.

Калісіці ў хваліх звінічных

прадвеснікі

Імкненіне, як быццам прызыўная

песьня,

Сабрала пад кліч змагароў за

свабоду

Абвесціці грамадна днём гэтым

народу

Ад роднай краіны свой першы

прывет,

Што грымуў магутна — «нхай

будзе съвец!»

З усёй Беларусі вялікае веча

За праўду ў жыцьці барацьбой

чалавечай

Нарышце пісала агністое імя,

Якое тварыла цярпэўшай краіне

У досьвітках лепшага зайдра зару,

Як лёзунг магутны — «Жыве

Беларусь!»

Народ, перажыўшы ўсе гвалты

прыгонаў

І царска-жандарскіх рэжымуў-

законаў,

Аддаўшы падвойскімі падвойскімі

народу

Народ у пагібелі той не загінуў,

Ён меў яшчэ сілу падастаць зъ

небыцьця,

Абвесціці на съевет сваё права

жыцьця.

Панурыя хмари варожых нам сілаў

Аднак вартавалі кургану-магілай,

Адкуль спадзяваліся зъ мёртвых

устаныне,

Каб гвалтаў сваіх даказ

Людка Сільнова

Новыя вершы

Горад

Навагрудак — новы горад,
А Наваградак — стары.
І ляціць з бутэлкі корак
Аж да зорак угары!

Новы Горад на нябесах,
А стары ў ільдах гадоў.
Паміж імі — шум калосья,
Веліч залатых шыхтоў.

Сцэна

Наваградка
Сівыя сцены
Мне нагадаюць
Вобраз сцэны

Купалаўскай:
У сцягле і дыме
Там ходзяць
Зданямі жывымі

Князі, княгіні
І князёўны.
І савет адроджаны,
Чароўны

У жэстах,
Рэплюках актораў
Сыцьвядрае
Боскі сэнс паўтораў.

Агонь і дым

Ізноў іду туды,
Дзе сцэна і заслона.
Нясу букет руды,
Ці вогненна-чырвоны.

Як у апошні раз,
Пастаўлю кветкі ў вазу...
Паэт — факір на час,
Ен выдыхае фразу.

І ты, моя душа,
І ног маіх палоньнік,
Ты дымам быў сипярша,
А стаў — вогнепаклоньнік.

Дым

Я кахала цябе маладым...
Пабядеў тваіх кудзераў дым.

Разаслалася барада
Туманом па палёх, гарадах.

Ты ляжыши, твае грудзі — гарой,
Старажыты нарядыны герой.

Я на грудзі сваю галаву
Пакладу, як сцягло на траву.

Сіла

Табе — тысячагодзізві,
Мне — імгненьне.
Ты — плоць зямлі,
А я — сцягла мігценъне...

Паесьць іржа
Апошні меч
бліскучы,
І стане сіла —
Мітам
Неўміручым!

У музэі

Твойго мяча
Жалезныя карункі
Зазналі смерць
У часу пацалунках...

Куды цяпер
Набор крыхіх манэт?..
Крану рукой уяўны
Твой партрэт...

Пералячу
Зынчанай душой
У трэці... пяты...
Тысячны спакой...

Святло — праходзіць
Праз халоднасць школа.
У Кнізе водгукаў
Пішу: "Была..."

Ты

Кісельны бераг
Райскага спачыну
Малочным рэкам
Дзеўны і жанчыны,

Ты — казка,
Ты — схаваны падарунак,
Падказка, код
І культавы малюнак.

Цябе люблю,
Цябе паўсюль шукаю —
Ад ранку
Да зъянмоглага зъмярканья.

Васільki

Цвягткоу зубчатых раць
Вартуе замак сэрца...

Сінеюць і зьвінцы
Льдзінкамі ў ўядзерцы...

Як рыбак у рацэ,
Іх — назусім — на зловіш...

О! Іх любіў яшчэ
Максім Багдановіч.

Жыцьцё героя

Жыцьцё — авантура,
прыгода і подзвіг!
Ня жарт, не насымешка,
не карыкатура.
Пакуль твае вусны
лядок не ўхалодзіць
І дні не скароціць
труны лігатура.

Дзіравыя словы

Я зноўку цырую
дзіравыя слова —
Запоўніць спрабую...
І латай чарговай

Падношу да рызаў
паношаных строяў
То кветку, то птушку,
то вобраз героя...

Я — Бог "па мячы"
і Паэт "па кудзелі!"!
Голка — мой стрыжань,
запраўлены гелем.

Дзьмухавец

Адпусці мяне,
Дзьмухавец!
Дазволь — рысу падвесыці,
Канец!

Разълящеца
Ва ўсе бакі
У дзіравыя слова,
Радкі.

І — у змроку
Знайсьці спакой...
Зажаўцеца каб
З новай вясной!

Ты — мой шчыт, мой меч,
Друг, баец,
Круглатвары Бог —
Дзьмухавец!

варштаты

Арцём АРАШОНAK

* * *

Вышла дзяўчына з лазні,
А на грудзях... пацалунак
Дубовага лістка.

Наталья БОРДАК

DIES DOMINE

Гаварліва

ніва падперазалася съпелым калосьцем

з многагалосьцем

неба сапфіравага, зачараўана-бяздоннага

законнага —

адзінае, што дадзенна спрадвеку

чалавеку

пазайздросцьцю нават дзікая лілея

прывілеі

сцякаваць дзень незалежнасці

выкарыстаныя

маўчанія

ўпрыгожаных звонку пустэльніку

цывілізацыі.

Шыкем палацамі,

прынамсі дзеля фэстаў багатых

на гучных датах

недзе аратар нясе краты ўсім паасобку,

за падробку

дабротаў рэчаіснасці — узнагарода

цэламу народу —

межы каштоўнейшай ізляйцы

і дыстанцыі

ад зямлі да плянэтай сусвету.

Прыкмета

мясьцінау квітнёчага рабства —

спадарства,

што складае памізны оды

брудным выгодам;

вянок стракаты заможнасці надзень

у дзень

падзеньня харугваў даспальту!

Праз прызму

эпохай не скажаецца пах расылінасці,

свей гасынінасцю

раскошна княжаць дубы паркай Гомеля...

Dies Domine

ва ўсе часы падымай краіны

з руйнай

фанабрэстых урачыстасцяў

ды начытасцяў.

Але старанна рыхтеца праверка

фаерврэку, —

набліжаецца момант вялікага фурору

у адборы

прасторы лірчнаму гоману НІВЫ —

простай ДАНІНЫ.

* Dies Domine (лат.) — Дзень Господа

Аляксандар ЗАВАДЗКИ

* * *

Сапраўдныя ваяры

за праўду ўшлі

дабром жылі

Сапраўднае жыцьцё

праз сон

У дыхнулі жыцьця

сад

У вялікім паяднанні

часу

Янка ЛАЙКОУ

Быццам
стварылі
вышэйшую
лігу:

Хочаш
прапэльцы,
спрабуй —
прапэль.

Вашых
рэдакцыяў
пах —
кан'юнктурны,

Лякмусам
съведчыць
гэты

Вашы
рэдакцыя —
вашы

Сябра
СП —
яшчэ

Хоць
наганяе
ен часта
нуду.

Ёсьць
чалавек,
закаханы
у Музу,

Толькі
я
у ваш Саюз
не пайду.

Віка ТРЭНАС

ПАПЛАЧ ЗА БЕЛАРУСЬ

паміж іншымі
я не казала яшчэ нічога

пра Беларусь
і на буду казаць

бо пачуцьця ў сэрцы
дастактова

каб сядзець моўкі
хаваючы ногі

ў чырвонай траве
не кажы нічога

пра Беларусь
проста паплач
за яе

Літаратурны сэмінар "Варштаты"

Міколу Яўмененку, У "Чарнобыльскіх хмарах" думкі правільныя.

Можа, з-за гэтага вершилікамі

затрымаўся.

Аляксандру Антончыку, "Мроі" ў

Вас цікавія. Але ў іх не стае асабіста

Вашых мрояў, якія б не паўтаралі

іншых. Шукайце свае слова і радкі. І

будзьце съмлелайшымі ў сваіх мроях!

А

Відгукі Кланаваньне: толькі біятэхналагічна проблема

Сярод проблемай, што спароджае кланаваньне, ёсьць і цалкам невырашальная.

Першая зь іх біялагічна. Існуюць пэўныя заканамернасці перадачы, трансфармациі і старэння генетычнага матэрыялу на працягу жыцця, і яны пакуль амаль не выядомыя. Таму пры штучных утварыні з саматычнай клеткай "новы" арганізм нараджаецца на юны і жыццяздолны, з поўным запасам генетычнай энергіі, а біялагічна стары індывід, скількі да дэградацыі. Сённяшнія веды пра мханізмы стварэння і старэння клеткі не настолькі глыбокі, каб прадбачыць усе магчымыя хібы і сюрпризы кланаваньня.

Чалавек — гэта ня толькі сукуйнасць клетак, плен храмасомаў, але і сукуйнасць гістарычна-духовных характеристык, якія, па сутнасці, і фармуюць асобу. Каб "уваскрасіць" канкрэтнага чалавека, трэба ўзнавіць ня толькі яго біялагічны код, але і пэўныя гістарычныя ўмовы. Кожны чалавек — звязана пестаўторная, і фармуецца яна *ex tempore*, канкрэтным часам, месцам і сацыяльнымі абставінамі. Напрыклад, Лукашэнка так і застаўся б старшынем калгасу, каб нарадзіўся на 20 год раней, Гітлер бы бы заштатным мастаком і вечным наўдаліцам, каб звязаўся на съвет у Амэрыцы, Зянон Пазыняк стаў бы палітычным камуністам, каб рос у сям'і "праваслаўных атэістаў" або работнікаў Камінэрні. Такім

чи нам, кланаваньне сёньня — праблема найбольш біялагічнай, і разлічная яе карысць — у вырошчванні тканак і органаў для мэдычных метаў. Хоць ёсьць і зусім іншы плён. Для фантастай — новыя сюжэты і магчымасць падзарабіць, для кансерватораў — нагода чарговы раз абароніць "маральны устой", для масавай публікі — сувязь тэм для плюёткі і забабонаў, для беларусаў — яшчэ адна магчымасць схаваць галаву ў "пясок футураўгі" напярэдні малапрыемных падзеяў надворнага жыцця.

Васіль Аўраменка, Магілёў

ТЛУМ

Матэрыял "Тлум дзеяць. Дзеці тлуму" — найярчайшы прыклад інтэлектуальнага мазхізму. Прачытванні яго — найвялікшай задавальненіне. Мяркую, маневіта таму ён і трапіў у "НН" ад 27 жніўня 2001 г.

Хацелася б, аднак, за- съцерагчы чытачу "НН" ад спробы ўступіць у палеміку з А.Ч. І ўвогуле, ня варта ўспрымаць нарыс сур'ёзна. Ён жа не прэтэндуе на навуковасць. Не выяўляе нейкіх агульных заканамернасцяў станаўлення нацыі і культуры. Заснаваны выключна на ўяўленні пра "ўнікальнасць" і адмысловасць беларусаў.

Аляксандар Батура, Садki
(Капыльшчына)

Рыгоравіч, валі ў Шклоў! Dron
Галасуйце за Ганчарыка, бо белы у нас ня будзе шанцу

Лукашэнка — вельми карысць чалавек. Пападзе ўпекла, то ўсіх

чартую павынводзіцца

Калі мы прагаласуем за Ганчарыка, то нас чакае шыкоўны

прыз

Мянюю 1-пакаўную кватру 19:37 кв.м., 4/5-пав. дому ў Віцебску на Менск, Барысаў, Маскву, Пецярбург. 210001, Віцебск, 1/39

Гаварашчы-вусаты-думаючы сам выкалаў сабе магілу!

Пытаныя толькі, калі ён туды пападзе

Чарвячкініх хлопчыкі спрытаўся сябі

за наемніктурнікамі Ганчарыкам і Домашам — імітатарамі беларусакі

Пакуль мы позна, грамадзянін Лукашэнка, здыміце сваю кан-

дыдатуру ды змігрыўці ў Лібі! Бо лепш Джама Хірэць, чым у

турме сядзець. Добрачылівы Беларус

Я ня буду галасаваць за Лукашэнку, нават пад катаваннямі.

Я люблю Беларусы! Мікалай

Даламагу пачаць уласную справу ў хаде (не распайсюджаньне).

Прыбытае ад 200 у. а. Нескладана! Могуць усе! Ад Вас ка-

пэра зва/а+купон б/220089. Менск-89, а/с 122

На гатых "выйбарах" у Беларусу выбирай наяма. Патрэбы

Заклік "аб'яднанія апазыцыі": "Под знаменем Гончарыка-Домаша, под рукавіцам Мудрого Учителя Віка, вперед — в

Російскую Імперію!" Бурны волікі

Лукашэнка — відомы, хіты; Ганчарык — невядомы, стары;

Домаш — невядомы, прыгожы; Супраць Усіх — відомы, сумленны.

Выбрай! Андрэй Вольны

Наш беларускі выбар — галасаваць супраць усіх

Наталья!!! Няхай Сяржук піша ў сваіх аўбвестках тваё

прозывышча, бо мы лішнія падумы можам. Наталькі

Беларус — належыў нам! Партыя Свабоды. Пэйдж: (017) 289-

12, а/б. 4430. E-mail: bps@tut.by

"Абы мы Лукашэнка". Было ужо "абы мы Кебіц" — гэта зноў тыя

самыя граблі. Не аддамо Беларусы-абы-каму! Выкryсьліўшы ўсіх!

Калі мы — сапраўдны патрыёт, не забруджвай навакольнае

асяродзізде! Адпачывай, ды прыбрай. Эколяг-студэнт Vit

Патрэбіць

Мы ўсе будзем галасаваць на прэзідэнцічных выбарах за ў. Ган-

чарыка. Раман

Беларус выйшоў за ўсё! БПС. Пэйдж.: (017) 289-12-12, а/б. 4430.

Чарапашка!!! Ці нама ў цябе яচэ аднаго панцыра, а то ў Зас-

лаў вельмі горача. Кума

Змагайся за волю Банцяўшчыны! Арганізацыя "Край". Пэй-

джэр: (8-017) 249-00-00, а/б. 7315. E-mail: spa_kraj.hotmail.com.

Паштовы адрес: 220037, Менск, а/с 49

Ганьба "Нашай Ніве" за штучна зробленыя хібы. Эта — не

ўпершыню! Нельга вам верыць

"Яны плюсніліся на Зямлю аднаклеткавымі казюркамі". Адпачы-

валы на Зніжэрскай 24

Ці можа Лукашэнка паднімь эканоміку Беларус, калі нават за

7 год ён змог наладзіць нармальны прым шклітары? Уладзімер

Ты не запытаеш. Я не пранапую. Упартасць — асноўная на-

шасць якасць. І стома... X.

"Самы палітычны" "Верш на свободу"... Эта адзінае, што Вы

шылдае "нама зуваўшы"

Галасу́м супраць усіх маскоўскіх прыхвасяньў! Наш выбар — Беларус!

Патрэбіць чынніць "Советскую Белоруссію" ці прызначыць

іншым галоўным раддактарам сп. Жуха! "Свабодная Беларусь" ці

"Наша Беларусь" — будзе лепш!!!

Беларускі тэлебачаные зламысна пусціла на свой экран

галоўнага расейскага лодажэра — Зюганава. А я хачу пабачыць

Зянон Пазыняка! Актыўніст

Спэклінты мэйдзіялісткі душой з "Советской Белоруссіі",

не турбуйцеся! Яна на горшай, але я ня лепшай за іншыя — габ-

рэйскіх (Хрыстос — грабрэй!), Індыйскіх (Буда) ці англія-саксон-

скіх (Лінкальн)

Ганчарык — шылды Беларус! Не галасу́й супраць яго на ка-

рысьце! Уладзімер!

Галасу́м супраць Ганчарыка — гэта наш новы прэзыдэнт

Павал, Кірыла етс. Сустэрненім раней, чым гэта надрукаваць.

Будзем жыць. Антось Махно

Калі мы, то хто? Калі не ціпэр, то калі? Далучай сваё Я да на-

шага МЫ! Беларуская Партыя Свабоды. Пэйдж.: 289-12-12, а/б. 4430

Два месяцы на піс добрая беларуская ліва. Затое ёсьць

"Оболонь", "Лівія", "Славутич". Антось Махно

Сем год здзялкай з усімі беларускага. Здыміце сваю канды-

дату, беларусам лепей будзе. Вадзім

КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНАЙ АВВЕСТКІ

Запішыце гэты купон, і мы надрукуем Вашу аввестку (як больш за 15 слоў) БЯСПЛАТНА! 220050, Менск, а/с 537

Тэкст

Імя і прозвішча

Адрес, тэлефон

Фэстываль беларускай бардаўскай ды аўтарскай песні

БАРДАУСКАЯ ВОСЕНЬ

27—28 кастрычніка, Бельск Падляскі, Беласточчына

Усіх выканаўцаў, якія зацікаўлены

ўзяць удзел у фэстывалі,

просім даслаць заяўку

на адрес:

Звяз Беларускай Моладзі

Poland, 15-959 Białystok 2,

P.O. BOX 73

slonko@slonko.com.pl

Наша Ніва [36] 3 верасня 2001

© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011

© PDF: Kamunikat.org 2011

Беларускае відэа, аудыё, CD

у Гомелі: піянэрскі сквэр (ля

Цырку) — штонядзелю да 13.00,

штодня — па тэл.: 45-11-51

Прадаю:

Кнігі — поштай: М.Раманюк "Беларускі народныя к